

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษายทบาทผู้บริหารและความต้องการในการพัฒนาตนเองของครูผู้สอนของกลุ่ม
เครือข่ายไตรมิตรในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับดังนี้

1. แนวคิดพื้นฐานในการพัฒนาบุคลากร
2. แนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
3. บทบาทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็น
สำคัญ
4. ความต้องการในการพัฒนาตนเองตามมาตรฐานวิชาชีพครู
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดพื้นฐานในการพัฒนาบุคลากร

แนวคิดพื้นฐานในการพัฒนาบุคลากรในการวิจัยนี้จะกล่าวถึงความหมายของการพัฒนา
บุคลากร ความสำคัญการพัฒนาบุคลากร และรูปแบบการพัฒนาบุคลากรตามลำดับดังนี้

ความหมายของการพัฒนาบุคลากร

นักวิชาการได้ให้ความหมายของการพัฒนาบุคลากรแตกต่างกันออกไปตามแนวคิดของ
แต่ละท่าน ดังนี้

พงศธร พัทธ์ภัยกำพล (2540 : 5) ได้ให้ความหมายการพัฒนาบุคลากรว่าการพัฒนาบุคลากร
หมายถึง กระบวนการเพิ่มคุณภาพให้แก่ผู้ปฏิบัติงานในด้านความรู้ความสามารถทักษะและทัศนคติ

สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ (2544 : 21) ได้ให้ความหมายของการพัฒนา
บุคลากร คือการดำเนินการให้บุคลากร ได้เพิ่มพูนความสามารถในการปฏิบัติงานให้ได้ ผลงาน
ตามที่หน่วยงานต้องการหรือให้ได้งานดียิ่งขึ้นกว่าเดิม

ฐิติพ พุทธประเสริฐ (2543 : 82) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาบุคลากรว่า หมายถึง
การเพิ่มพูนทักษะวิชาการและเทคโนโลยีใหม่ ๆ รวมทั้งเพิ่มความคล่องตัว การปรับตัวของ

ผู้ปฏิบัติงานทำให้มีผลต่อการเลื่อน หรือเปลี่ยนตำแหน่งที่ดีขึ้นของผู้ที่ผ่านการฝึกอบรมและมีผลต่อการเพิ่มผลผลิตในที่สุด

วีรชัย ไชยประคอง (2546 : 24) กล่าวว่า การพัฒนาบุคลากรหมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนในองค์กรให้พร้อมที่จะมีชีวิตอยู่ในองค์กรร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่างมีความสุข มีความรู้ความเข้าใจในภารกิจหน้าที่ของตนเป็นอย่างดีและพร้อมที่จะปฏิบัติภารกิจที่เพิ่มขึ้นในอนาคตอย่างมีทักษะมีความรู้ความเข้าใจและมีเจตคติที่ดีต่อภาระหน้าที่และปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ

จากความหมายดังกล่าวสรุปได้ว่า การพัฒนาบุคลากร หมายถึง กระบวนการเพิ่มพูนความสามารถ เพิ่มพูนทักษะวิชาการและเทคโนโลยีใหม่ ๆ การปรับตัว เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนในองค์กร ให้มีความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ มีทัศนคติและเจตคติที่ดีต่อภาระหน้าที่และปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ

ความสำคัญของการพัฒนาบุคลากร

นักวิชาการได้กล่าวถึงความสำคัญของการพัฒนาบุคลากรไว้ดังนี้

กุลธน ธนพงศธร (2544 : 169 - 171) ได้อธิบายความสำคัญของการพัฒนาบุคลากรสรุปได้ 6 ประการ คือ

1. การพัฒนาบุคลากร ช่วยทำให้ระบบ และวิธีการปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพที่ดียิ่งขึ้น มีการติดต่อประสานงานที่ดียิ่งขึ้น ทั้งนี้เพราะการพัฒนาบุคลากร จะช่วยเร่งรัดความสนใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรให้มีความสำนึกรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ได้ผลดียิ่งขึ้น
2. การพัฒนาบุคลากรเป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้เกิดการประหยัดลดความสิ้นเปลืองของวัสดุที่ใช้ในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้เพราะบุคคลได้รับการพัฒนามาเป็นอย่างดีแล้วย่อมสามารถลดค่าใช้จ่ายในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ลงได้ด้วย
3. การพัฒนาบุคลากร เป็นการช่วยลดระยะเวลาของการเรียนรู้งานให้น้อยลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่เพิ่งเข้าทำงานใหม่ หรือเข้ารับตำแหน่งใหม่ อีกทั้งเป็นการลดความเสียหายต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นจากการทำงานแบบลองผิดลองถูกอีกด้วย
4. การพัฒนาบุคลากรเป็นการแบ่งเบาภาระหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาหรือหัวหน้าหน่วยงานต่าง ๆ ในการตอบคำถามหรือให้คำแนะนำแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาของตนกล่าวคือในกรณีที่บุคลากรเข้า ทำงานใหม่ หรือเข้ารับตำแหน่งใหม่ในหน่วยงานใดก็ตาม ในระยะเริ่มแรกนั้นย่อมจะมีความเข้าใจในลักษณะงานตามหน้าที่ใหม่ไม่มากนัก จึงมักจะต้องสอบถามหรือขอคำแนะนำจากหัวหน้าหน่วยงานนั้น ๆ หรือบุคคลอื่นใดก็ตามอยู่ตลอดเวลา ซึ่งก่อให้เกิดภาระแก่หัวหน้าหน่วยงานที่จะต้องคอยตอบคำถามหรือให้คำแนะนำอยู่เสมอ ดังนั้น ถ้าจัดให้มีโครงการพัฒนาบุคลากร

แก่บุคคลนั้นเสีย ก่อนที่ย่อมที่จะทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในลักษณะของงานที่จะต้องปฏิบัติตั้งแต่แรก ก็จะไม่ต้องสอบถามคนอื่นอยู่ตลอดเวลา ทำให้หัวหน้าหน่วยงานนั้นลดภาระในการตอบคำถาม หรือคำแนะนำลงจะได้มีเวลาในการปฏิบัติงานในหน้าที่ของตนอย่างเต็มที่

5. การพัฒนาบุคลากรเป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่จะช่วยกระตุ้นบุคลากรต่าง ๆ ให้ปฏิบัติงานเพื่อความเจริญก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่การงาน ทั้งนี้ เพราะโดยทั่วไปแล้ว เมื่อมีการพิจารณาเลื่อนตำแหน่งใด ๆ ในองค์กรก็ตามมักจะคำนึงถึงความรู้ความสามารถที่บุคคลนั้นจะสามารถปฏิบัติงานในตำแหน่งที่ได้รับการเลื่อนขึ้นได้ซึ่งผู้ที่ได้รับการพัฒนามาก่อนแล้วย่อมมีโอกาสมากกว่าผู้ที่ไม่ได้ได้รับการพัฒนา

6. การพัฒนาบุคลากรยังช่วยให้บุคคลนั้น ๆ มีโอกาสได้รับความรู้ความคิดใหม่ ๆ ทำให้เป็นคนทันสมัย ทันต่อความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีใหม่ ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความรู้เกี่ยวกับหลักการบริหารงาน อุปกรณ์เครื่องใช้ในสำนักงานซึ่งมีการคิดค้นและเสนอแนะสิ่งใหม่ ๆ อยู่ตลอดเวลา ถ้าหากสามารถรู้ และเข้าใจอย่างแท้จริงแล้วย่อมสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของตนได้ และในที่สุดย่อมก่อให้เกิดผลดีต่อองค์กร

ธราธร ต้นวิพงษ์ตระกูล (2547 : 27) ได้ให้ความสำคัญของการพัฒนาบุคลากรว่าจะช่วยให้ระบบและวิธีการปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพดีมีการติดต่อประสานงานดียิ่งขึ้นบุคลากร มีความสำนึกรับผิดชอบ ในการปฏิบัติหน้าที่ของตน ให้ได้ผลดียิ่งขึ้น อีกทั้งสามารถปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องมีความผิดพลาดในการปฏิบัติงานน้อยลง

สรุปได้ว่า ความสำคัญของการพัฒนาบุคลากรเป็นระบบและวิธีการที่จะทำให้บุคลากร มีจิตสำนึกรับผิดชอบและยังช่วยกระตุ้นให้บุคลากรปฏิบัติงานเพื่อความเจริญก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่การงาน ช่วยประหยัดเวลาในการเรียนรู้งาน ลดภาระของผู้บังคับบัญชาในการให้คำแนะนำ ส่งเสริมให้บุคลากรได้มีโอกาสรับความรู้ ความคิดใหม่ ๆ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ และก่อให้เกิดผลดีต่อองค์กร

รูปแบบการพัฒนาบุคลากร

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543 : 43) ได้กล่าวถึงวิธีการพัฒนาผู้บริหาร การศึกษาว่า ควรปฏิบัติดังนี้

1. การศึกษาอย่างเป็นทางการ เป็นวิธีที่จำเป็นวิธีหนึ่งในการพัฒนาบุคลากร เป็นการเพิ่มพูนวุฒิของบุคลากรให้มีความรู้ดีขึ้น หรือได้รับความรู้ใหม่ ๆ เพราะวิธีการทำงานและเครื่องมือปฏิบัติงานเปลี่ยนไป การใช้การศึกษาและดูงานต่างประเทศ จัดเป็นการพัฒนาบุคลากรประเภทหนึ่ง เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน โดยการอนุญาตให้ผู้บริหาร

การศึกษาลาไป ศึกษาต่อหรือส่งไปดูงานยังสถานที่ต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศการให้โอกาสแก่ผู้บริหารเพื่อศึกษา ต่อ หรือ เพิ่มพูนความรู้ นอกจากจะช่วยให้เป็นผู้เชี่ยวชาญในการทำงานแล้ว

ยังเป็นการเสริมสร้างกำลังใจในการทำงานแก่ผู้บริหาร สร้างบรรยากาศและสัมพันธภาพที่ดีระหว่างกันต่อไปด้วย

2. การศึกษาอย่างไม่เป็นทางการ ได้แก่ การให้การศึกษาในระหว่างการปฏิบัติงาน ซึ่งอาจจัด ขึ้นเองในหน่วยงานหรือนอกหน่วยงานก็ได้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการเพิ่มพูนทักษะและความรู้เฉพาะอย่างของผู้บริหารการศึกษา การศึกษาลักษณะนี้ สมควรจัดให้มีในหน่วยงานเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นการศึกษาที่ใช้เวลาสั้น ๆ สามารถนำเอาปัญหาที่เกิดขึ้น จากการปฏิบัติงานจริงมาร่วมกันหาทางแก้ไขได้

3. การฝึกอบรมเพื่อมุ่งเพิ่มพูนความรู้ ความชำนาญและประสบการณ์ให้แก่ผู้บริหารการศึกษาและยังช่วยให้เกิดการประชุมปรึกษาหารือ เพื่อแก้ปัญหาคาถปฏิบัติในกลุ่มผู้มีประสบการณ์ในงานนั้น ๆ มาแล้ว และมีความสนใจที่จะแก้ปัญหานั้นร่วมกันซึ่งมีแนวคิดดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545 : 5-6) ได้สรุปกระบวนการพัฒนาครูตามรูปแบบการพัฒนาครู SWIPPA ประกอบด้วย

1. Self – Learning (S) เน้นการพัฒนาครูให้เป็นผู้ที่รักการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากการอ่าน การติดตามข่าวสารข้อมูล การรู้จักการวิเคราะห์และสังเคราะห์ สามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่มีอยู่มาใช้เชื่อมโยงเพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่และสามารถนำองค์ความรู้นั้นไปปฏิบัติงานต่าง ๆ ที่ได้รับมอบหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. Whole – School (W) มุ่งพัฒนาครู โดยเน้นกระบวนการที่ให้ทุกฝ่ายทุกคนทั่วทั้งสถานศึกษา รวมทั้งชุมชนได้ปฏิบัติงานร่วมกัน รับผิดชอบงานร่วมกันและสามารถร่วมกันพัฒนาต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ

3. Interaction (I) มุ่งเน้นการพัฒนาครูให้เรียนรู้การทำงานร่วมกันมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกันอันจะนำไปสู่การพัฒนาตนเองและการพัฒนางานต่อไป

4. Participation (P) มุ่งเน้นการพัฒนาครูให้รู้จักการเรียนรู้ร่วมกัน พัฒนางานร่วมกัน ตลอดจนร่วมกันรับผิดชอบงานต่าง ๆ ของสถานศึกษาอันจะนำไปสู่การร่วมกันพัฒนางานต่าง ๆ ของสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

5. Process and Product (P) เน้นการพัฒนาครูให้มีการเรียนรู้ที่จะทำงานต่าง ๆ อย่างเป็นกระบวนการตามลำดับตั้งแต่ต้นจนแล้วเสร็จ เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์และมีประสิทธิภาพ โดยใช้เวลาและทรัพยากรน้อยที่สุด

6. Application (A) มุ่งพัฒนาครูให้สามารถนำความรู้และกระบวนการที่ได้รับจากการปฏิบัติงานไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนางานอื่น ๆ ทั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานเดิมหรืองานใหม่ที่ต้องรับผิดชอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2546 : จ-ช) ได้สรุปรูปแบบวิธีการที่โรงเรียนพัฒนาครูทั้งโรงเรียน ดังนี้

1. จัดประชุมสัมมนาและอบรม เพื่อสร้างความตระหนักถึงบทบาทและข้อควรปฏิบัติในการพัฒนาโรงเรียนให้สอดคล้องกับแนวทางในการปฏิรูปการศึกษาตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดไว้
2. จัดให้มีการประชุมชี้แจงแนวทางในการดำเนินงานปฏิรูปโดยจัดเพิ่มเข้าไปในระเบียบวาระการประชุมรายเดือนเพื่อติดตามและตรวจสอบการดำเนินงานและจัดตั้งทีมที่ทำงานรับหน้าที่ในแต่ละเรื่องตามที่ตกลงกันในการประชุม ควบคู่ไปกับการติดตามความก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน
3. สนับสนุนการศึกษาด้วยตนเองของคณะครู อาจารย์โดยจัดมุมวิชาการไว้โดยเฉพาะและจัดหาสื่อสิ่งพิมพ์ทั้งที่ได้รับจาก สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา และจากหน่วยงานต้นสังกัดมาไว้ให้ครูได้ศึกษาค้นคว้า รวมทั้งจัดบริการให้ครูได้ร่วมรับฟังข้อมูลข่าวสาร จากสื่อโทรทัศน์ วิทยุ อินเทอร์เน็ต และวีดิทัศน์และส่งเสริมครูในการลาไปศึกษาต่อทั้งในประเทศและนอกประเทศ โดยการจัดสรรเวลาให้
4. เปิดโอกาสให้ครูได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูกันเองในโรงเรียน โดยเฉพาะครูที่เป็นต้นแบบหรือครูแห่งชาติในหัวข้อที่ครูสนใจ เช่น การปฏิรูปการศึกษา การผลิตสื่อประกอบการเรียน ฯลฯ รวมทั้งการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการนิเทศติดตามและแลกเปลี่ยนประสบการณ์เชิงกัลยาณมิตรในกลุ่มครูด้วยกันและวิธีการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนที่เป็นองค์รวมเพื่อให้เห็นพัฒนาการของเด็กทุกด้าน ไม่เน้นเฉพาะความรู้ความจำ
5. จัดให้มีการประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยเชิญวิทยากรหรือผู้เชี่ยวชาญในสาขานั้น ๆ มาให้ความรู้และคำแนะนำในการปฏิบัติงานไม่ว่าจะเป็นการวิจัยในชั้นเรียนการผลิตสื่อที่เหมาะสมการจัดทำหลักสูตร ฯลฯ และการสนทนเฉพาะตัว เกี่ยวกับนักเรียนและปัญหาที่ควรได้ร่วมกันแก้ไข
6. จัดให้มีการศึกษานอกสถานที่เพื่อเก็บเกี่ยวความรู้และศึกษาบทเรียนที่มีอยู่รอบ ๆ ตัวนอกห้องเรียน เยี่ยมชมและดูงานสถานศึกษาอื่น ๆ ที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในห้องเรียนของตนให้เกิดผลดีมากที่สุดและมีความหมายมากที่สุดสำหรับนักเรียน

7. เปิดโอกาสให้นักวิชาการทุกคนตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานเป็นระยะ ๆ ทั้งในด้านการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน และการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพของผู้สอน มีการปรับปรุงหลังการประเมินเพื่อให้การเรียนรู้ของผู้เรียนมีประสิทธิภาพสูงสุด

8. ปลุกจิตสำนึกของการทำงานร่วมกันเพื่อเป้าหมายเดียวกัน คือพัฒนาการของผู้เรียน โดยการจัดให้ครูทำงานร่วมกันเป็นทีม มีการประสานงานร่วมกันที่ในแนวดิ่ง (สายวิชา) และในแนวนอน (ระดับชั้น) เมื่อสิ้นภาคการเรียน มีการวิเคราะห์จุดเด่น และจุดที่ต้องปรับปรุงร่วมกัน และช่วยกันคิดหาทางแก้ไขด้วยความรู้สึกที่ดีต่อกันและด้วยความเป็นกัลยาณมิตร

9. สนับสนุนให้ครูได้รับข่าวสารและความรู้จากสื่อต่าง ๆ นอกจากเอกสารและสิ่งพิมพ์ เช่น การอบรมทางไกลผ่านสถานีโทรทัศน์ เกี่ยวกับการเรียนการสอนแนวใหม่การพัฒนาผู้เรียนทั้งระบบ กระบวนการวิจัยในชั้นเรียน ตลอดจนการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนตามสภาพที่แท้จริง

10. สนับสนุนให้เปิดห้องพิเศษสำหรับครูโดยตั้งชื่อแตกต่างกันไป เช่น ห้องปฏิรูปศูนย์การเรียนรู้ศูนย์การศึกษาค้นคว้า เป็นต้น โดยจัดให้เป็นแหล่งรวบรวมเอกสาร หนังสือ สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษา รวมทั้งข่าวสารความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ทางการศึกษา เพื่อให้ครูได้มาศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง

วิรัตน์ บัวขาว (2543 : 36) ได้เสนอแนวทางสำหรับการพัฒนาครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษา ดังนี้

1. พัฒนาด้านความรู้และต้องเป็นความรู้ในลักษณะสหวิชา คือต้องมีความเชื่อมโยงความรู้ในการประกอบอาชีพ ด้านการเมือง เศรษฐกิจสังคมและจะอย่างไรที่จะให้บุคคลในสังคมรู้วิธีแสวงหาความรู้ตลอดชีวิต

2. พัฒนาความคิด จิตใจ จิตสำนึก สังคมไทยยังขาดการเรียนรู้ การคิด การวิเคราะห์ มีช่องว่างในเรื่องของความคิดอ่านและความคิด ค่านิยม ทำอย่างไรที่จะจัดระบบการศึกษาในสังคมให้ประชาชนรู้จักคิด ไตร่ตรองให้มากขึ้น

3. พัฒนาด้านคุณธรรม จริยธรรม ระบบการศึกษาของไทยที่ผ่านมา ยังไม่สามารถนำสังคมไทยไปสู่สังคมที่มีจริยธรรม คุณธรรม ยังเป็นระบบที่ไม่สามารถที่จะผลิตคนดีให้แก่สังคมได้เพียงพอและความสามารถในการคิดที่จะผลิตคนเก่งก็ลดน้อยลงไปด้วย การจัดการศึกษา จะต้องเน้นที่เรื่องคุณธรรมเป็นเรื่องใหญ่

4. การพัฒนาด้านอุดมการณ์ เพราะอุดมการณ์สามารถนำไปผูกพ่วงกับทุกเรื่องไม่ว่าเรื่องการศึกษา การเมือง ฯลฯ หากทุกคนมุ่งมาดปรารถนาาร่วมกันสังคมไทยก็จะบรรลุเป้าหมายได้เร็วขึ้น

5. พัฒนาด้านความสำนึกในหน้าที่ เพราะหากบุคคลในสังคม ไม่ว่า ครู อาจารย์ ผู้ปกครองนักเรียน รู้จักหน้าที่ของตนเองก็จะทำให้การศึกษาสามารถพัฒนาคนให้มีคุณภาพและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ได้

ในการบริหารงานในสถานศึกษาจะดำเนินไปได้ด้วยดี ต้องอาศัยบุคลากรในสถานศึกษา หากพิจารณาหน้าที่หลักของสถานศึกษา ก็คือ การจัดการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้วยเหตุนี้เองสถานศึกษา หรือหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จึงต้องมีการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่องอยู่เสมอ เพื่อให้บุคลากรมีคุณภาพ ปฏิบัติงานให้ได้ประโยชน์สูงสุด นอกจากนี้การพัฒนาบุคลากรยังเป็นขั้นตอนที่สำคัญของยุทธศาสตร์การพัฒนาทุก ๆ ด้าน เพื่อให้แผนงานหรือโครงการบรรลุวัตถุประสงค์ ทำให้คนมีความรู้ มีความสามารถ และมีทักษะในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพตามที่หน่วยงานต้องการและยังส่งผลให้สถานศึกษาประสบความสำเร็จเจริญก้าวหน้า อันจะเป็นประโยชน์โดยตรงต่อการพัฒนาประเทศอีกทางหนึ่งด้วย

สรุปได้ว่ารูปแบบการพัฒนาบุคลากรคือการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมอย่างเป็นทางการและอย่างไม่เป็นทางการ ตลอดถึงกระบวนการ ในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลโดยการพัฒนาความรู้ ความคิด จิตสำนึกและคุณธรรม อย่างมีระบบเพื่อให้มี การเพิ่มพูนสมรรถภาพการทำงาน ด้วยการฝึกอบรมและการพัฒนาตนเองในทุก ๆ ด้านเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมให้บุคคลมีความรู้ ความสามารถ และมีทัศนคติที่ดี ก่อนเข้าปฏิบัติงาน และระหว่างปฏิบัติงานด้วย

แนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

แนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในการวิจัยนี้จะกล่าวถึงความหมายการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และหลักการเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามลำดับดังนี้

ความหมายการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการเรียกชื่อต่างกันไป เช่น การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การจัดการเรียนการสอนแบบผู้เรียนเป็นแกน การสอนที่ให้ผู้เรียนเป็นผู้กระทำกิจกรรม การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ แต่อย่างไรก็ตาม ในการวิจัยนี้จะใช้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งได้มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไว้ ดังนี้

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2542 : 11) ได้ให้ความหมายว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง การจัดการเรียนรู้ที่มุ่งการจัดการกิจกรรมที่สอดคล้องกับการดำรงให้ชีวิตเหมาะสมกับ

ความสามารถและความสนใจของผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและลงมือปฏิบัติจริงทุกขั้นตอน จนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

ทิสนา แวมมถี (2542 : 14) ได้ให้ความหมายว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ในกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางสติปัญญา และมีโอกาสสร้างความรู้ด้วยตนเองและได้ เรียนรู้กระบวนการต่าง ๆ ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางสังคมและมีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ และ แหล่งความรู้ที่หลากหลายผู้เรียนมีส่วนร่วมทางกาย และมีโอกาสได้เคลื่อนไหวร่างกาย ในการทำ กิจกรรมในลักษณะต่าง ๆ ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ ซึ่งเป็นการทำให้ผู้เรียนได้รับ ประโยชน์จากการเรียน เกิดการเรียนรู้เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ

สำนักคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543 : 76) ได้กล่าวถึง การจัดการเรียนการสอน ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางไว้ดังนี้

1. การเรียนรู้ด้วยการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกจัด บรรยากาศสิ่งแวดล้อมและแหล่งวิทยาการให้เอื้อต่อการสร้างแรงจูงใจให้เกิดการเรียนรู้
2. การเรียนรู้เรื่องของตนเอง ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้เพื่อให้สามารถ ดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างเหมาะสมกับสภาวะแวดล้อม
3. การเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาทักษะการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ
4. การเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนากระบวนการคิด การแก้ปัญหา โดยเน้นประสบการณ์ และการฝึกปฏิบัติ
5. การเรียนรู้โดยผสมผสานความรู้ คุณธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์
6. การเรียนรู้มุ่งพัฒนาประชาธิปไตย
7. การเรียนรู้เรื่องภูมิปัญญาและศิลปวัฒนธรรม
8. การวิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้
9. การที่ครอบครัว ชุมชน และสถานศึกษามีบทบาทร่วมกันในการจัดกระบวนการ เรียนรู้ให้กับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างเต็มตามศักยภาพ
10. การประเมินผลผู้เรียนว่าเป็นไปตามจุดประสงค์การเรียนรู้หรือไม่

นวลจิตต์ เขาวงศ์ (2545 : 16) ได้ให้ความหมายว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญ คือ การจัดการให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ ซึ่งจะต้องประกอบไปด้วยกิจกรรม ที่ส่งเสริมให้เกิดสิ่งต่าง ๆ ต่อไปนี้คือ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการสร้างความรู้ ผู้เรียนมี โอกาสปฏิสัมพันธ์ และเรียนรู้จากผู้อื่น ผู้เรียนมีการเคลื่อนไหวทางร่างกาย ได้เรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการต่าง ๆ และมี โอกาสนำความรู้ไปใช้

กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ (2544 : 101) ได้กล่าวถึงความหมาย และวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไว้ว่า หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ ที่ผู้สอนได้จัดหรือดำเนินการให้สอดคล้องกับผู้เรียน ตามความแตกต่างระหว่างบุคคล ความสามารถทางปัญญา วิธีการเรียนรู้โดยบูรณาการคุณธรรม ค่านิยมอันพึงประสงค์ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติจริง และได้พัฒนากระบวนการคิดวิเคราะห์ ศึกษาค้นคว้าทดลองและแสวงหาความรู้ด้วยตนเองตามความถนัด ความสนใจ ด้วยวิธีการกระบวนการ และแหล่งการเรียนรู้ ที่หลากหลายและเชื่อมโยงกับชีวิตจริงทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ตามมาตรฐานหลักสูตรที่กำหนด

ไพฑูริย์ สินลารัตน์ (2542 : 14) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มี 2 ด้านคือ

1. ความหมายด้านผู้เรียน คือ กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วม เน้นการปฏิบัติจริงได้พัฒนากระบวนการคิด มีอิสระในการเรียนรู้ตามความถนัดและความสนใจ สามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเองด้วยวิธีการและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายนำความรู้ประสบการณ์ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

2. ความหมายด้านผู้จัด คือ กระบวนการเรียนรู้ที่คำนึงถึง ความแตกต่างระหว่างบุคคล การเน้นประโยชน์สูงสุดของผู้เรียนเป็นสำคัญ การเคารพในศักดิ์ศรี สิทธิของผู้เรียนโดยมีการวางแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างเป็นระบบ

วีระเดช เชื้อนาม (2545 : 6) ได้ให้ความหมายว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีความหมายแตกต่างกันไปตามที่นักการศึกษาเห็นว่าอะไรเป็นสิ่งสำคัญที่ควรเน้น เช่น เน้นการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติกิจกรรม เป็นการสอนที่ให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น การสอนที่ให้ผู้เรียนทำกิจกรรมที่หลากหลาย เป็นต้น โดยหลักการแล้วแนวคิดนี้มาจากแนวคิดทางการศึกษาของ จอห์น ดิวอี้ ซึ่งเป็นต้นคิดในเรื่องของการเรียนรู้โดยการกระทำ การจัดกระบวนการเรียนการสอน โดยให้ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัตินี้ เป็นการเปลี่ยนบทบาทในการเรียนรู้ของผู้เรียนจากการเป็นผู้รับมาเป็นผู้เรียน และเปลี่ยนบทบาทจากครูผู้สอนมาเป็น ผู้จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงบทบาทนี้ เป็นการเปลี่ยนจุดเน้นของการเรียนรู้ว่า อยู่ที่ผู้เรียนมากกว่าอยู่ที่ผู้สอน ดังนั้นผู้เรียนจึงกลายเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอนเพราะบทบาทในการเรียนรู้ส่วนใหญ่จะอยู่ที่ตัวผู้เรียนเป็นสำคัญ ต่อมาเมื่อผู้พัฒนาแนวคิดใหม่ ๆ ขึ้นจำนวนมาก ซึ่งล้วนแต่สนับสนุนแนวคิดของ จอห์น ดิวอี้ ทั้งสิ้น เช่น แนวคิดเกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการจัดกระบวนการเรียนผู้เรียนสำคัญที่สุด

สมศักดิ์ ภู่วิภาคารวรรณ (2544 : 59) ได้กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ต้องคำนึงถึงหลักต่อไปนี้ คือ

1. ความต้องการและความสนใจของผู้เรียน (Learners Needs & Interests) เป็นสำคัญ
2. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม (Participation) ในการเรียนให้มากที่สุด
3. เน้นให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง (Constructions) กล่าวคือ ให้สามารถเรียนรู้จากประสบการณ์ในสภาพความเป็นจริง (Experiential Learning) สามารถวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) และสืบค้นหาความรู้ได้ด้วยตนเอง (Inquiry)
4. เป็นการพึ่งพาตนเอง (Autonomy) เพื่อให้เกิดทักษะที่จะนำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน และสามารถเข้าใจวิธีการเรียนรู้ของตนเองได้ (Met cognition) กล่าวคือ รู้วิธีการของตนเองและพร้อมที่จะปรับเปลี่ยนวิธีคิดได้อย่างเหมาะสม ไม่เน้นที่การจดจำเพียงเนื้อหา
5. เน้นการประเมินตนเอง (Self- Evaluation) จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจตนเองได้ชัดเจนขึ้น รู้จุดเด่นจุดด้อย และพร้อมที่จะปรับปรุงหรือพัฒนาตนเองให้เหมาะสมยิ่งขึ้น
6. เน้นความร่วมมือ (Cooperation) ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญในการดำเนินชีวิตประจำวัน

สรุปว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ มีโอกาสปฏิสัมพันธ์และเรียนรู้จากผู้อื่น เป็นการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติกิจกรรมที่หลากหลาย สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจและความต้องการของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็นและเป็นการเปลี่ยนบทบาทของผู้เรียนจากการเป็นผู้รับมาเป็นผู้เรียนและเปลี่ยนบทบาทจากครูผู้สอนมาเป็นผู้จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียน จุดเน้นของการเรียนรู้อยู่ที่ผู้เรียนมากกว่าผู้สอน

หลักการเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

มีนักการศึกษาหลายท่าน ได้กล่าวถึงหลักการเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไว้ดังนี้

พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พุทธศักราช 2546 ได้กำหนดมาตรฐานทางการศึกษาเพื่อเป็นแนวทางของการจัดการศึกษาแห่งชาติตามมาตรฐานและตัวบ่งชี้ดังนี้

มาตรฐานที่ 3 การจัดการศึกษา การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนและการบริหารที่เน้นสถานศึกษาเป็นสำคัญ

การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยผู้เรียนเห็นแบบอย่างที่ดี ได้ฝึกการคิด และได้เรียนจากประสบการณ์ตรงที่หลากหลาย ได้เรียนตรงตามความสนใจ และมีความสุขในการเรียน ครูรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ครูเตรียมการสอนและสื่อที่ผสมผสานความรู้สากลและภูมิปัญญาไทย ครูจัดบรรยากาศเอื้อต่อการเรียนรู้ จัดหาและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและการพัฒนา

ความคิดผู้เรียนเป็นระบบที่สร้างสรรค์ ความสำเร็จของการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญนี้ ขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านบุคคลและปัจจัยด้านการบริหาร ดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยด้านบุคคล ผู้เรียนได้รับการเตรียมให้มีความพร้อมที่จะเรียน ครูเป็นปราชญ์บุคคล และเป็นกัลยาณมิตร อุทิศตนเพื่อพัฒนาผู้เรียนและสังคม ผู้บริหารเป็นผู้นำที่เชี่ยวชาญ เป็นผู้จัดการที่ถ่อมตน และเป็นปราชญ์บุคคล เป็นผู้ปกครองและสมาชิกชุมชนที่มีจิตสำนึก ใส่ใจ และเต็มใจให้ความร่วมมือ และมีส่วนร่วมตรวจสอบในการพัฒนาผู้เรียนและการจัดการศึกษา

2. ปัจจัยด้านการบริหาร การบริหารจัดการทั้งในระดับชาติ เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษามีเอกภาพด้านนโยบายแต่หลากหลายในการปฏิบัติ มีการกระจายอำนาจลงสู่ระดับสถานศึกษา โดยใช้หลักการบริหารจัดการตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วย หลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พุทธศักราช 2546 หลักธรรมาภิบาล ซึ่งมีหลักการที่สำคัญ 7 ประการคือ หลักประสิทธิภาพ หลักความคุ้มค่า ประสิทธิภาพ ผลความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ หลักคุณภาพ หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน หลักนิติรัฐและนิติธรรม

ตัวบ่งชี้มาตรฐานที่ 3

1. ผลการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ ได้แก่ ผู้เรียนทุกกลุ่มสำนึกคุณค่าการเรียนรู้ สนใจใฝ่เรียนรู้ มีความสุขในการเรียนรู้และได้เรียนรู้ตรงตามความต้องการของตนเองและชุมชน อย่างเต็มตามศักยภาพ ครู ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษาส่วนใหญ่มีคุณธรรม มีความพึงพอใจในการทำงานและผูกพันกับงาน มีอัตราการออกงานและอัตราความผิดทางวินัยลดลง หน่วยงานที่ให้บริการทางการศึกษามีคุณภาพติดอันดับคุณภาพตามเกณฑ์ระดับนานาชาติ มีสภาพแวดล้อมอาคารสถานที่และความปลอดภัยตามเกณฑ์ มีการพัฒนาสื่อและการให้บริการเทคโนโลยีสารสนเทศทุกรูปแบบเพิ่มขึ้น ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง ของคนไทยทุกคน

2. ผลการบริหารที่สถานศึกษาเป็นสำคัญ ได้แก่ ผู้เรียน ครู ผู้บริหาร ผู้ปกครองและสมาชิกชุมชนส่วนใหญ่มีความเต็มใจ ตั้งใจ มีส่วนร่วมปฏิบัติหน้าที่ของตน ส่งผลให้ผู้รับบริการ/ผู้เกี่ยวข้องทุกกลุ่มมีความพึงพอใจต่อการจัดบริการการศึกษา ชุมชนส่วนใหญ่เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ มีความปลอดภัย ลดความขัดแย้ง มีสันติสุขและมีการพัฒนาก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง มีแนวโน้มในการรวมตัวจัดตั้งองค์กรอิสระ เพื่อสร้างเกณฑ์มาตรฐานเฉพาะกลุ่มและติดตามการดำเนินงานของสถานศึกษาและหน่วยงาน ตลอดจนการส่งมอบองค์ความรู้ที่หลากหลาย

ทิสนา แฉมมณี (2542 : 5) ได้กล่าวถึงหลักการเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไว้ว่า ในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีหลักการที่สำคัญ ๆ คือ

1. หลักการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม (Participation) หมายถึง ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ และกิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีควรให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมด้านต่าง ๆ คือ ผู้เรียนมีส่วนร่วมด้านร่างกาย มีส่วนร่วมทางสติปัญญา มีส่วนร่วมทางสังคม และผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทางอารมณ์

2. หลักการการสรรค์สร้างความรู้ (Constructivism) หมายถึง การให้ผู้เรียนได้มีโอกาสสรรค์สร้างความรู้ด้วยตนเอง เป็นแนวคิดที่สามารถนำมาใช้เสริมในการจัดการเรียนการสอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้ชัดเจน โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางสติปัญญา คือ ได้คิด ได้สร้างความรู้ด้วยตนเองโดยใช้ทักษะกระบวนการต่าง ๆ

3. หลักการการเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) เนื่องจากเนื้อหาความรู้ในโลกมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และจะมีมากขึ้นเรื่อย ๆ ผู้เรียนคงจะไม่สามารถเรียนรู้ได้หมด ผู้เรียนจะต้องเลือกสรรสิ่งที่ตนเองสนใจ และเป็นประโยชน์ต่อตนเอง ผู้เรียนสามารถแสวงหาและศึกษาได้ด้วยตนเองหากผู้เรียนมีทักษะกระบวนการต่าง ๆ (Process Skills) แนวคิดในเรื่องการสอนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กระบวนการ (Process) ควบคู่ไปกับเนื้อหาความรู้หรือผลผลิต (Product) จึงเกิดขึ้น ผู้เรียนจึงจำเป็นต้องมีทักษะกระบวนการต่าง ๆ เช่น ทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ทักษะการคิด และกระบวนการคิด ทักษะการจัดการ ทักษะการทำงานกลุ่มหรือการทำงานเป็นทีม

4. หลักการให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) กับสิ่งแวดล้อมรอบตัว ซึ่งเปรียบเสมือนแหล่งความรู้ที่มีคุณค่า ถ้าผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมรอบตัว จะช่วยให้ผู้เรียนได้รับข้อมูลเข้ามามาก การเรียนรู้ของผู้เรียนจะขยายขอบเขตออกไปมากกว่าการได้ปฏิสัมพันธ์กับครูเพียงแหล่งเดียว แหล่งความรู้ที่อยู่รอบตัวที่สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียน เช่น บุคคล แวดล้อม สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมทางด้านสื่อ เทคโนโลยีต่าง ๆ

5. หลักการให้ผู้เรียนฝึกฝนนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ (Application) เป็นการทำให้ผู้เรียนสามารถถ่ายโอนการเรียนรู้ (Transfer of Learning) ไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้และสามารถนำความรู้ที่ได้เรียนรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตจริงได้

หลักการและแนวคิดที่กล่าวมาข้างต้นเป็นที่มาของชื่อ ชิปปา (CIPPA MODEL)

C มาจากคำว่า Construct หมายถึง การสร้างความรู้ตามแนวคิดของ Constructivism กล่าวคือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ดี ควรเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสสร้างความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจและเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายต่อตนเอง การที่ผู้เรียนได้มีโอกาสได้สร้างความรู้ด้วยตนเองนี้เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางสติปัญญา

I มาจากคำว่า Interaction หมายถึง การปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นหรือสิ่งแวดล้อมรอบตัว การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ดี จะต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียน ได้มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับบุคคลและแหล่งความรู้ที่หลากหลาย ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางสังคม

P มาจากคำว่า Physical Participation หมายถึงการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนมีโอกาสเคลื่อนไหวมีส่วนร่วมทางกาย โดยทำกิจกรรมในลักษณะต่าง ๆ ซึ่งเป็นการช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางกาย

P มาจากคำว่า Process Learning หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้กระบวนการต่าง ๆ ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น กระบวนการแสวงหาความรู้ กระบวนการคิด กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการกลุ่ม กระบวนการพัฒนาตนเองการเรียนรู้กระบวนการเป็นสิ่งสำคัญเช่นเดียวกับการเรียนรู้เนื้อหาสาระต่าง ๆ การเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการเป็นการช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางสติปัญญา

A มาจากคำว่า Application หมายถึง การจัดกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ เป็นการช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ในด้านใดด้านหนึ่งหรือหลาย ๆ ด้านที่ถนัดและสนใจ

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2542 : 6-7) ได้กล่าวถึงหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไว้ดังนี้

1. ผู้เรียนเป็นผู้เรียนรู้บทบาทของครูคือผู้สนับสนุน (Supporter) และเป็นแหล่งความรู้ (Resource Person) ของผู้เรียน ผู้เรียนจะรับผิดชอบตั้งแต่เลือกและวางแผนสิ่งที่ตนจะเรียนหรือเข้าไปมีส่วนร่วมในการเลือกและจะเริ่มต้นการเรียนรู้ด้วยตนเองด้วยการศึกษาค้นคว้ารับผิดชอบการเรียนรู้ตลอดจนประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง
2. เนื้อหาวิชามีความสำคัญและมีความหมายต่อการเรียนรู้ ซึ่งในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ปัจจัยที่จะต้องนำมาพิจารณาประกอบด้วย เนื้อหาวิชา ประสบการณ์เดิมและความต้องการของผู้เรียน การเรียนรู้ที่สำคัญและมีความหมายจึงขึ้นอยู่กับสิ่งที่สอนและวิธีที่ใช้สอน
3. การเรียนรู้จะประสบผลสำเร็จหากผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ การสอนผู้เรียนจะได้รับความสนุกสนานจากการเรียน หากได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ได้ทำงานร่วมกับเพื่อน ๆ ได้ค้นพบข้อคำถามและคำตอบใหม่ ๆ สิ่งใหม่ ๆ ประเด็นท้าทายและความสามารถในเรื่องใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น รวมทั้งการบรรลุผลสำเร็จของงานที่พวกเขาเริ่มด้วยตนเอง
4. สัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้เรียน การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีในกลุ่มจะช่วยส่งเสริมความเจริญงอกงาม การพัฒนาความเป็นผู้ใหญ่ การปรับปรุงการทำงาน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันของผู้เรียน

5. ครู คือ ผู้อำนวยการความสะดวกและเป็นแหล่งเรียนรู้ ครูจะต้องมีความสามารถในการที่จะค้นพบความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียนเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ทรงคุณค่าของผู้เรียนและสามารถค้นคว้า หาสื่อวัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสมกับผู้เรียน เต็มใจที่จะช่วยเหลือโดยไม่มีเงื่อนไข

6. ผู้เรียนมีโอกาสเห็นตนเองในมุมที่แตกต่างจากเดิมการจัดการเรียนการสอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมุ่งให้ผู้เรียนมองเห็นตนเอง ในมุมที่ต่างออกไป ผู้เรียนจะมีความมั่นใจในตนเองและควบคุมตนเองได้มากขึ้น สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตนให้สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อม และมีส่วนร่วมกับการเหตุการณ์ต่าง ๆ มากขึ้น

7. การศึกษา คือการพัฒนาประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียนหลาย ๆ ด้านพร้อมกันไปอันได้แก่ ด้านคุณลักษณะ ด้านความรู้ ความคิด ด้านการปฏิบัติและด้านอารมณ์ความรู้สึก

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543 : 31-32) ได้กำหนดแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยใช้แนวคิดในการปฏิรูปการเรียนรู้ 6 ประการ ดังนี้

1. การรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 22 บัญญัติว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ ดังนั้นในการจัดกระบวนการเรียนการสอน จะต้องคำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละคนและควรจัดกระบวนการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับความสามารถในการเรียนรู้ของแต่ละคน

2. การบูรณาการ การเรียนการสอนแบบบูรณาการเป็นการจัดการเรียนรู้โดยให้ความรู้ความเข้าใจและทักษะในศาสตร์หรือวิชาต่าง ๆ มากกว่าหนึ่งวิชาขึ้นไป เพื่อแก้ปัญหาหรือแสวงหาความรู้ความเข้าใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ทำให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้คิด ประสพการณ์ความสามารถ และทักษะต่าง ๆ ในเวลาเดียวกัน ทำให้ได้รับความรู้ความเข้าใจในลักษณะองค์รวม ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ลึกซึ้ง เนื่องจากเป็นการเรียนรู้ที่มีสภาพใกล้เคียงกับชีวิตจริง

3. โครงการงานหรือโครงการ การเรียนการสอนแบบโครงการงานหรือโครงการเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกสิ่งที่ศึกษากำหนดเรื่องที่ศึกษาหรือโครงการที่สนใจจะทำ การศึกษาด้วยตนเองในสิ่งที่มีความคล้ายคลึงเกี่ยวกับชีวิตจริง หรือสภาพปัญหาที่เป็นจริงในชีวิตประจำวัน เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ความรู้ ความคิดที่ลึกซึ้งเชื่อมโยงสัมพันธ์กับตน ได้ความรู้ใหม่ ทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรับผิดชอบ ความมีวินัยในตนเอง ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ทักษะการทำงานกลุ่ม ความพยายามและความรอบคอบในการปฏิบัติงาน การเรียนการสอนแบบโครงการเป็นวิธีการสอนที่เหมาะสม เพราะทำให้เกิดการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ อย่างหลากหลายคล้ายคลึงกับชีวิตจริง

4. การเรียนรู้ในกรอบการเชื่อมโยงกับท้องถิ่นพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 27 บัญญัติว่าให้คณะกรรมการการศึกษาศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตร

แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ ให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสารของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ในวรรคหนึ่ง ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ

5. การเรียนรู้โดยใช้กลุ่ม กระบวนการกลุ่มเป็นการจัดสถานการณ์การจัดการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้คนตั้งแต่สองคนขึ้นไปได้มีปฏิสัมพันธ์กัน โดยมีแนวคิดการกระทำแรงจูงใจร่วมกัน แบ่งหน้าที่ช่วยเหลือกันและกัน ในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง การทำงานเป็นกลุ่มจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพการทำงานสูงกว่าผลรวมของประสิทธิภาพการทำงานของแต่ละคน ทุกคนจะได้เรียนรู้การทำงานค้นพบตนเองและเพื่อนร่วมงาน กระบวนการกลุ่มจึงเน้นกระบวนการทำงานมากกว่าการเน้นผลงาน การทำงานร่วมกันนอกจากจะได้ผลงานออกมามากกว่าการทำงานคนเดียวแล้ว สิ่งที่มีคุณค่ามากกว่าผลงานคือ การเรียนรู้กระบวนการทำงานที่ทำให้เกิดผลงานนั้นและการเรียนรู้การอยู่ร่วมกัน การสื่อสารความคิดและได้ฝึกฝนให้มีลักษณะนิสัยบางอย่างด้วย ในการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มนั้น สามารถสอนได้ทั้งในลักษณะสอนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มและสอดแทรกให้ฝึกปฏิบัติการทำงานเป็นกลุ่มในเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ได้

6. การประเมินผลโดยใช้แฟ้มสะสมผลงาน (Portfolio) แฟ้มสะสมผลงานเป็นแนวทางของการประเมินผลตามสภาพจริงที่ใช้ในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน สามารถสะท้อนให้เห็นผลที่เกิดจากกระบวนการเรียนการสอนและการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างชัดเจน โดยมีหลักการสำคัญในการประเมินจากแฟ้มสะสมผลงาน คือ ด้านเนื้อหาวิชา ด้านการเรียนการสอน จะต้องเน้นกระบวนการเรียนรู้และผลงานของผู้เรียน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและด้านความเสมอภาค การคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

นวลจิตต์ เขาวีรดิพงษ์ และคนอื่น ๆ (2545 : 12-13) ได้ให้แนวคิดในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนี้

1. กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีที่ควรช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทางด้านร่างกาย (Physical Participation) คือ เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสเคลื่อนไหวร่างกายเพื่อช่วยให้ประสาทการเรียนรู้ของผู้เรียนตื่นตัว พร้อมทั้งจะรับข้อมูลและเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น การรับรู้เป็นปัจจัยสำคัญในการเรียนรู้ ถ้าผู้เรียนอยู่ในสภาพที่ไม่พร้อม แม้จะให้ความรู้ที่ดี ผู้เรียนก็ไม่สามารถรับได้ ดังจะเห็นได้ว่า ถ้าปล่อยให้ผู้เรียนนั่งนาน ๆ ในไม่ช้าผู้เรียนก็จะหลับหรือคิดเรื่องอื่น แต่ถ้าให้เคลื่อนไหวทางกายบ้างก็จะทำให้ประสาทการเรียนรู้ของผู้เรียนตื่นตัวและพร้อมที่จะรับและเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้ดี ดังนั้นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนจึงควรเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เคลื่อนไหวในลักษณะใดลักษณะหนึ่งเป็นระยะตามความเหมาะสมกับวัยและระดับความสนใจของผู้เรียน

2. กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีที่ควรช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทางสติปัญญา (Intellectual Participation) คือ เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเคลื่อนไหวทางสติปัญญา ต้องเป็นกิจกรรมที่ท้าทายความคิดของผู้เรียน สามารถกระตุ้นสมองของผู้เรียนให้เกิดการเคลื่อนไหว ต้องเป็นเรื่องที่ไม่ยากหรือง่ายเกินไปทำให้ผู้เรียนสนุกที่จะคิด

3. กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีที่ควรช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทางสังคม (Social Participation) คือ เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับบุคคลหรือสิ่งแวดล้อมรอบตัว เนื่องจากมนุษย์ต้องอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะมนุษย์ต้องเรียนรู้ที่จะปรับตัวเข้ากับผู้อื่นและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทางสังคม

4. กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีที่ควรช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทางอารมณ์ คือ เป็นกิจกรรมที่ส่งผลต่ออารมณ์ ความรู้สึกของผู้เรียน ซึ่งจะช่วยให้การเรียนรู้นั้นเกิดความหมายต่อตนเอง โดยกิจกรรมดังกล่าวควรเกี่ยวข้องกับผู้เรียนโดยตรง โดยปกติการมีส่วนร่วมทางอารมณ์มักเกิดขึ้นพร้อมกับการกระทำอื่น ๆ อยู่แล้ว เช่น กิจกรรมทางกาย สติปัญญา และสังคม ทุกครั้งที่ครูให้ผู้เรียนเคลื่อนไหวที่ เปลี่ยนอิริยาบถ เปลี่ยนกิจกรรม ผู้เรียนจะเกิดอารมณ์ความรู้สึกตามมาด้วยเสมอ อาจเป็นความพอใจ ไม่พอใจ หรือเฉย ๆ ก็ได้

จรรยา ชูลาก (2545 : 1) ได้ให้แนวคิดว่าการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือการจัดประสบการณ์โดยมีกระบวนการที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ การคิดค้น สร้างและสรุปข้อความรู้ด้วยตนเอง สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นและนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้นุคคลที่ใกล้ชิดและมีบทบาทสำคัญในการจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ก็คือครู โดยการปรับเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้สอนมาเป็นผู้อำนวยความสะดวก กระตุ้น จุดประกายและบอกแหล่งความรู้ที่ผู้เรียนสามารถค้นคว้าได้ อย่างหลากหลาย เกิดการเรียนรู้มากที่สุดตามศักยภาพของแต่ละบุคคลผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ รวมทั้งกระตุ้นส่งเสริมให้มีการวิจัยในชั้นเรียนและใช้กระบวนการวิจัยในกระบวนการเรียนรู้ จัดประชุมสัมมนาหรือส่งเสริมให้ครูได้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ผู้บริหารควรแสวงหาและประสานความร่วมมือกับชุมชน ผู้ปกครอง ผู้นำท้องถิ่นและแหล่งวิทยาการในชุมชน เพื่อระดมทรัพยากรและใช้ประโยชน์จากแหล่งวิทยาการ ภูมิปัญญาท้องถิ่น มาใช้ในการพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพและตามความสนใจของผู้เรียน

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2542 : 91) ได้อธิบายว่า เพื่อให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างได้ผลการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ควรยึดหลักดังนี้

1. การเรียนรู้เป็นกระบวนการ ที่ควรเป็นไปอย่างมีชีวิตชีวา ผู้เรียนควรมีบทบาทรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง และมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน

2. การเรียนรู้เกิดจากแหล่งต่าง ๆ กันมิใช่จากแหล่งใดแหล่งหนึ่งเพียงแหล่งเดียว ประสพการณ์ ความรู้สึกนึกคิดของแต่ละบุคคลถือว่าเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญ

3. การเรียนรู้ที่ดี จะต้องเป็นการเรียนรู้ที่เกิด จากการสร้างความรู้ ความเข้าใจด้วยตนเอง

4. การเรียนรู้ในกระบวนการเรียนรู้มีความสำคัญ

5. การเรียนรู้ความหมายต่อผู้เรียนคือการเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้
 วัชรรา เล่าเรียนดี (2549 : 60) ได้อธิบายว่า การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเป็นทฤษฎีการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญทฤษฎีหนึ่ง ที่มีความสำคัญยิ่ง สำหรับการจัดการศึกษาในปัจจุบัน เพราะเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้รู้จักวิธีการเรียนรู้ แสวงหาความรู้ด้วยการปฏิบัติและการกระทำ สามารถเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ ซึ่งสามารถเรียนรู้ได้ อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ทฤษฎีและหลักการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ไม่ได้กำหนดกระบวนการ หรือขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ที่แน่นอนดังนั้นครูจึงสามารถที่จะบูรณาการหลักการและแนวคิดในการสร้างองค์ความรู้กับกระบวนการจัดการเรียนรู้ปกติที่ใช้อยู่ หรือเทคนิคการจัดการเรียนรู้แบบอื่น ๆ โดยสังเคราะห์เป็นขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ขึ้นมาใหม่ได้ตามความพร้อมของผู้เรียนและบริบทต่างๆ ของโรงเรียน

สรุปว่าหลักการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญหมายถึง การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมกระบวนการจัดการเรียนการสอนทั้งทางกาย ทางสติปัญญา ทางสังคม และทางอารมณ์ ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นจากการร่วมกิจกรรมระบบกลุ่ม และสามารถนำความรู้ที่ได้จากกิจกรรมต่าง ๆ มาประยุกต์เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ด้วยตัวผู้เรียนเอง ครูเป็นผู้จัดประสบการณ์และอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนสามารถค้นคว้าได้อย่างหลากหลายและเกิดการเรียนรู้ได้มากที่สุดตามศักยภาพของแต่ละบุคคล ผู้บริหารมีบทบาทในการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูได้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องรวมทั้งกระตุ้นส่งเสริมให้มีการวิจัยในชั้นเรียนและใช้กระบวนการวิจัยในกระบวนการเรียนรู้เพื่อทราบข้อมูลเด็กเป็นรายบุคคล อันจะนำไปสู่การจัดประสบการณ์ที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

บทบาทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

บทบาทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในการวิจัยนี้จะกล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและบทบาทของครูผู้สอนในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามลำดับ ดังนี้

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญต่อการบริหารสถานศึกษาเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งมีนักการศึกษากล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาไว้ดังนี้

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2542 : 79) ได้ให้ความสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งเป็นปัจจัยในการนำแนวความคิดการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ไปสู่ความสำเร็จได้อย่างเป็นระบบชัดเจนและจริงจัง เพราะเพียงคำพังศรูปฏิบัติการสอน ถึงจะมีความรู้ความสามารถและทักษะในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมากเพียงไร ก็คงไม่สามารถประสบความสำเร็จได้หากขาดระบบการสนับสนุนที่ดีเพียงพอ บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินการ ประกอบด้วยการจัดทำแผนงาน โครงการ เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน การกำหนดนโยบายของโรงเรียน โดยกำหนดให้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเป็นนโยบาย เป้าหมายสำคัญที่โรงเรียนต้องดำเนินการให้ประสบความสำเร็จ บุคลากรทุกคนจะต้องทราบ ยึดถือเป็นแนวปฏิบัติและสนับสนุนแนวปฏิบัติให้บังเกิดผลอย่างจริงจัง การกำหนดความต้องการ ความจำเป็นด้านต่างๆ การเตรียมการให้เกิดความพร้อมในการจัดการเรียนการสอน ควรจะได้มีการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและปัญหาของโรงเรียนทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นสภาพการจัดการเรียนการสอน ความรู้ความสามารถของครูปฏิบัติการสอน รวมถึงสิ่งที่สนับสนุนการเรียนการสอนทุกด้าน เพื่อกำหนดความต้องการจำเป็นในการพัฒนาว่าโรงเรียนต้องดำเนินการเตรียมการด้านใดบ้างเพื่อที่จะได้จัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่นหาวิเคราะห์สภาพปัจจุบันแล้ว พบว่า ครูปฏิบัติการสอนขาดเทคนิคทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ขาดสื่อการเรียนการสอน ก็จะนำไปสู่การกำหนดแนวทางการดำเนินการแก้ปัญหา หรือพัฒนาที่เหมาะสมและเป็นไปได้มากที่สุด การจัดทำแผนงาน โครงการเพื่อระบุดความต้องการ ในการพัฒนาทางเลือกในการดำเนินการที่เหมาะสมแล้วจะเป็นการจัดทำแผนงาน โครงการ ที่จะกระทำเพื่อสนับสนุนการดำเนินการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

วิภาภรณ์ ภู่วัฒนกุล (2543 : 34) ได้กล่าวถึงผู้บริหารสถานศึกษา คือ ผู้นำในการบริหารโรงเรียน ซึ่งเป็นที่คาดหวังว่าจะเป็นผู้นำทางวิชาการของโรงเรียนและต้องมีประสิทธิภาพที่จะแสดงบทบาทว่ามีส่วนร่วมในส่วนที่เกี่ยวข้อง และให้ความสำคัญต่อการพัฒนาการเรียนการสอน

อูษณีย์ โพธิ์สุข (2543 : 42) กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาทุกหน่วยงานทุกระดับ ถือว่าเป็นผู้กุมบังเหียนแห่งความสำเร็จในการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารจะต้องเข้าใจถึงหัวใจของการเรียนรู้ของเด็กโดยอาจมีแนวปฏิบัติ คือ การสร้างกลไกในการจัดการเรียนรู้ที่ครบวงจร ทั้งวิธีการเรียนการสอน ของครู แนวทางการจัดหลักสูตรใหม่ ระบบวัดและประเมินผล การจัดสภาพแวดล้อม การมีส่วนร่วม ของผู้ปกครองและชุมชน

กรมวิชาการ (2543 : 76) ได้สรุปบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาไว้ดังนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษาทำหน้าที่เป็นผู้นำในการปฏิรูปการเรียนรู้
2. นำโรงเรียนไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้และสังคมแห่งปัญญา คือปรับเปลี่ยน แนวความคิดในการบริหารจัดการเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 หมวด 4 ที่ว่าด้วยแนวทางการจัดการศึกษาปรับปรุงการบริหาร
3. จัดการเอื้ออำนวยความสะดวกให้ครูผู้สอนมีเสรีภาพในการคิดพัฒนารูปแบบการ เรียนรู้ทำการวิจัยในชั้นเรียน แลกเปลี่ยนการเรียนรู้ระหว่างเพื่อนครู การทำงานเป็นทีมผั่นกำลัง ระหว่าง 5 กลุ่มวิชาการ
4. พัฒนาผลการเรียนให้ได้มาตรฐานตามหลักสูตร
5. พัฒนาสภาพแวดล้อมในโรงเรียน ให้มีบรรยากาศเพื่อเอื้อต่อการเรียนที่เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญ
6. ช่วยเหลือครูในด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

ต้องจิตร์ โสมะสิทธิ์ (2546 : 24) กล่าวถึง บทบาทหน้าที่ผู้บริหารที่ดีและเป็นผู้บริหารมืออาชีพจะต้องเป็นผู้นำในการปฏิบัติหน้าที่บริหารจนเกิดประสิทธิผลที่ดีต่อองค์กรและองค์กรนั้น ๆ จัดการให้องค์กรไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ อีกทั้งก่อให้เกิดความพึงพอใจขององค์กรมีการ ทำงานที่จริงใจ จริงจังและต่อเนื่องบนพื้นฐานของการกำหนดบทบาทของตนในด้านการเป็น สัตย์ลักษณะที่เป็นคนที่มีวัฒนธรรมของการใฝ่รู้ใฝ่เรียน วิสัยทัศน์และกระบวนการต่าง ๆ บุคลิกภาพ และมนุษยสัมพันธ์ของการเป็นผู้นำและมีความเสียสละ การสร้างศรัทธาซึ่งจะนำไปให้เกิดแรงจูงใจ ไปสู่จุดมุ่งหมายร่วมกัน เป็นนักแก้ไขปัญหาด้วยความรอบคอบโดยใช้ความรู้ประสบการณ์ใช้ ข้อมูลสารสนเทศประกอบการบริหาร และมีโลกทัศน์ที่มุ่งส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม เข้าใจใน บทบาทและหน้าที่ในการบริหารและการจัดการ

กระทรวงศึกษาธิการ (2542 : 27) ได้กำหนดบทบาทของผู้บริหารในการจัดการเรียนการสอน ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไว้ว่า ผู้บริหาร โรงเรียนมีบทบาทในการส่งเสริมและพัฒนาจัดทำหลักสูตร ส่งเสริมกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญทุกรูปแบบ และต้องส่งเสริมให้ครู จัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างทักษะต่าง ๆ บุคคลเรียนกับผู้สอนมีบทบาทใน

ฐานะผู้กระตุ้น ผู้เตรียมการ ผู้อำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามความสามารถทั้งด้านความรู้ จิตใจ อารมณ์และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสะดวก เป็นผู้จัดการสิ่งเร้า ให้คำปรึกษา และวางแผนกิจกรรมให้กับผู้เรียน

กรมสามัญศึกษา (2542 : 17) ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ดังนี้

1. มีภาวะความเป็นผู้นำที่มุ่งมั่นสร้างและพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้เกิดขึ้นในสถานศึกษา
2. มีการกำหนดทิศทางและนโยบายด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางอย่างชัดเจน
3. มีการกำหนดขั้นตอนการทำงาน และจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานให้ทันสมัยเสมอ
4. สร้างความร่วมมือในองค์กรและประสานงานกับทุกส่วน ทุกฝ่าย เพื่อสร้างความเข้มแข็งในองค์กร
5. มีการพัฒนาบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้การทำงาน
6. พัฒนาคณาจารย์ให้มีความรู้ ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
7. ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ และประเมินผลตามสภาพจริง
8. สนับสนุนให้มีการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ และการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนรู้
9. สนับสนุนการแนะแนว การวิจัยในชั้นเรียน
10. พัฒนาโรงเรียนให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้
11. ส่งเสริมให้ผู้ปกครอง ชุมชนมีบทบาทและร่วมมือในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
12. มีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ได้รับข่าวสารความเคลื่อนไหวทางด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของโรงเรียนตลอดเวลา
13. ระดมสรรพกำลังจากชุมชนเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษา

สุวิทย์ มูลคำ (2542 : 14) ได้เสนอบทบาทของผู้บริหารในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญว่า ผู้บริหารจะต้องจัดทำระบบการประกันคุณภาพ โรงเรียนกำหนดเป้าหมาย ในการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานโรงเรียนให้มีความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนของครู ส่งเสริมให้ครูพัฒนาตนเอง และใช้เวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างเต็มที่เต็มเวลา สร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ขึ้นภายในโรงเรียน จัดทำ จัดหาสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอนอย่างเต็มที่เต็มเวลา ติดตามผล

ความก้าวหน้าในการจัดการเรียนการสอนตลอดเวลาและติดต่อสร้างความเข้าใจกับผู้ปกครองเกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนการสอน

อรรถัย มูลคำและคนอื่น ๆ (2542 : 53) ได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนี้

1. ศึกษาและทำความเข้าใจหลักการการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
2. ให้ความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอน
3. สร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ขึ้นภายในโรงเรียน ให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้
4. ส่งเสริมสนับสนุน การจัดหาวัสดุอุปกรณ์เพื่อการเรียนการสอนสำหรับผู้เรียนให้

เพียงพอ

5. นิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล ความก้าวหน้าของผู้เรียน และการปฏิบัติงานของผู้สอน

6. สร้างความเข้าใจกับผู้ปกครอง นักเรียน และชุมชน

สมาน แก้วคำไสย์ (2543 : 34) ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ไว้ 5 ด้าน ดังนี้

1. การวางแผนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
2. การพัฒนาการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
3. การประชาสัมพันธ์การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
4. การนิเทศภายใน กำกับติดตามการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
5. การประเมินผล การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

นวลจิตต์ เขาวีร์ดิพงษ์ และคนอื่น ๆ (2545 : 48) กล่าวว่า ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนครูในการจัดการเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ

1. สนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ
2. สนับสนุนการนิเทศการจัดการเรียนการสอน
3. กำกับติดตามประเมินผล

นิภา แยมวจิ (2545 : 1-2) ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไว้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ รวมทั้งกระตุ้นส่งเสริมการวิจัยในกระบวนการเรียนรู้จัดประชุมสัมมนาให้ครูได้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารควรแสวงหาและประสานความร่วมมือกับชุมชน ผู้ปกครอง ผู้นำท้องถิ่นและแหล่งวิทยากรในชุมชน เพื่อระดมทรัพยากรและใช้ประโยชน์จากแหล่งวิทยากร

ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพและตามความสนใจของผู้เรียน ทั้งนี้ผู้บริหารจำเป็นต้องกำหนดเป้าหมาย และประกาศนโยบายคุณภาพ ที่มุ่งส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อสร้างความมั่นใจของครูที่จะปรับเปลี่ยนวิธีสอนใหม่ นำไปสู่การประเมินการปฏิบัติงาน และประเมินมาตรฐานวิชาชีพครู

จรรยา ชูลาก (2546 : 21) ได้กำหนดบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดกิจกรรม เพื่อให้สอดคล้องกลยุทธ์ Child Centered ไว้ดังนี้

1. ประกาศนโยบายส่งเสริมการเรียนรู้แบบ Child Centered
2. จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาทุกฝ่ายมีส่วนร่วม Child Centered
3. จัดอบรมสัมมนาเพื่อพัฒนาครูให้เข้าใจและมีทักษะในการจัดการเรียนการสอน และจัดทำแผนการสอนที่ยึดแนวทาง Child Centered
4. เปิดโอกาสให้นักเรียน ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา และดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับสถานศึกษา
5. จัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาให้เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียนรวมทั้งการประสานความร่วมมือกับแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและภูมิปัญญาในท้องถิ่นให้สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์กับกระบวนการเรียนรู้แบบ Child Centered ในสถานศึกษา
6. กำหนดมาตรฐานการทำงานของครูและการประเมินผลการปฏิบัติงาน ที่ยึดหลักการประเมินจากสภาพจริง
7. ระดมทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้ เพื่อการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญทั้งทรัพยากรบุคคล ภูมิปัญญาท้องถิ่น และทรัพยากรอื่น ๆ
8. ส่งเสริมกิจกรรมของคณะกรรมการนักเรียนและกิจกรรมส่งเสริมหลักสูตรที่เน้นการพัฒนาวิชาการและพัฒนาศักยภาพผู้เรียนตามความถนัดและความสนใจ
9. ประชาสัมพันธ์และรายงานให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้รับทราบถึงผลการดำเนินงานของสถานศึกษา เพื่อสร้างความศรัทธาและความร่วมมือในทุก ๆ ด้าน
10. จัดให้รางวัลหรือความชอบสำหรับบุคลากรที่ปฏิบัติงานได้ผล โดยเน้นความโปร่งใส เป็นธรรม และสร้างความสามัคคีในองค์กร

มาริสา เซาว์พฤติพงษ์ (2547 : 44) ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารซึ่งแบ่งออกเป็น 3 แบบ ได้แก่

1. บทบาทระหว่างบุคคล (Interpersonal roles) บทบาทหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบ ได้แก่ หัวหน้า (Figurehead) มีบทบาทในการบังคับบุคคลเพื่อให้ทำหน้าที่ที่รับผิดชอบ

ผู้นำ (Leader) มีบทบาทในการกระตุ้น/เร้าผู้ที่อยู่ภายใต้บังคับบัญชาในด้านการทำงานหรือในด้านอื่น ๆ

ผู้ติดต่อ (Liaison) มีบทบาทในการติดต่อกับองค์กร หรือหน่วยงานภายนอกเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อองค์กร

2. บทบาทด้านสารสนเทศ (Information roles) ได้แก่

ผู้ตรวจสอบ (Monitor) มีบทบาทในการค้นหา และรับข้อมูลมาใช้เพื่อให้เกิดความเข้าใจในองค์กรและสภาพแวดล้อมภายนอก

ผู้เผยแพร่ (Disseminator) มีบทบาทในการส่งข้อมูลที่รับจากภายนอก หรือจากหน่วยงานย่อยให้กับสมาชิกในองค์กร

โฆษก (Spokesman) มีบทบาทส่งข้อมูลไปยังภายนอกตามแผนหรือนโยบายขององค์กร

3. บทบาทด้านการตัดสินใจ (Decisional roles) ได้แก่

ผู้จัดการ (Entrepreneur) มีบทบาทในการค้นหา การจัดการและสภาพแวดล้อมที่เป็นโอกาส และริเริ่มหรือแนะนำในด้านการควบคุมภายในองค์กร

ผู้จัดการสิ่งตกวน (Decisional Handler) มีบทบาทในการปรับการทำให้ไปในทางที่ถูกเมื่อองค์การเผชิญกับสิ่งตกวนที่ไม่คาดคิดมาก่อน

ผู้จัดสรรทรัพยากร (Resource Allocator) มีบทบาทในการจัดสรรทรัพยากรให้แก่หน่วยงานต่าง ๆ ตามแผนกลยุทธ์ที่วางไว้

ผู้เจรจา (Negotiator) มีบทบาทในการเป็นตัวแทนในการเจรจากับองค์กรอื่น ๆ

มารีตา เซาว์พุดพิงส์ (2551 : 2) ได้สรุปบทบาทผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 ตามแนวคิดของ (Gulick & urwick) ซึ่งประยุกต์จากหลักการ POSDCORB ซึ่งแนวคิดนี้ประกอบด้วย

P - Planning	การวางแผน
O - Organizing	การจัดองค์การ
S - Staffing	การจัดคนเข้าทำงาน
D - Directing	การอำนวยความสะดวก/การสั่งการ
C - Coordinating	การประสานงาน
R - Reporting	การรายงาน
B - Budgeting	การบริหารและควบคุมงบประมาณ

บทบาทหน้าที่ที่สำคัญเป็นอันดับแรกก็คือการวางแผนและการกำหนดนโยบายผู้บริหารที่ต้องการความเป็นเลิศในองค์การจะต้อง ให้ความสนใจในเรื่องของการวางแผนแนวทางใน

การปฏิบัติ กระบวนการทำงาน เพื่อบรรลุเป้าหมายและนโยบายที่วางไว้ ตลอดจนต้องใช้ความสามารถในการบริหารกระบวนการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนั้นยังให้ความสำคัญกับการจัดคนเข้าทำงานให้เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถของแต่ละบุคคล สร้างคนในองค์กรให้มีทัศนคติที่ดีกับองค์การสร้างกลไกที่จะหล่อหลอมความคิดและพฤติกรรมให้เป็นไปในแนวทางที่องค์การ คาดหวัง ซึ่งก็คือการสร้างวัฒนธรรมองค์การนั่นเอง

จากแนวคิดของนักการศึกษาดังกล่าวมา สรุปแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้ดังนี้

1. การวางแผนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
2. การสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
3. การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
4. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
5. การนิเทศการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
6. การส่งเสริมครู กระตุ้นเตรียมการ และอำนวยความสะดวกให้ครูได้พัฒนาตนเองตลอดเวลา มีความเข้าใจในหลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร
7. เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในสถานศึกษา
8. เป็นผู้ประสานสัมพันธ์กับองค์กรอื่น ๆ นอกสถานศึกษาเพื่อการใช้ทรัพยากรในชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับการศึกษา

สรุปได้ว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาหมายถึง การแสดงออกของผู้บริหารสถานศึกษาด้วยการมีภาวะผู้นำ มีบุคลิกภาพและมนุษยสัมพันธ์ของการเป็นผู้นำและนำองค์กรไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ เป็นผู้อำนวยความสะดวกทุกอย่างในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในสถานศึกษา มีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติหน้าที่และบริหารจัดการงานทุกอย่างจนสำเร็จและให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดแก่องค์กร

บทบาทครูผู้สอนในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

หลักการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญทำให้บทบาทของครูต้องปรับเปลี่ยนไปจากผู้สอนหรือผู้ถ่ายทอดข้อมูลมาเป็นผู้จัดประสบการณ์การเรียนรู้ดังนั้นบทบาทที่สำคัญของครูในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีดังนี้

1. บทบาทของครูผู้สอนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 สารสำคัญของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 ที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดบทบาทการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนประกอบด้วย มาตรา 22 ถึง มาตรา 30 มีดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545 : 12 - 16)

1.1 การจัดการเรียนการสอนต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ซึ่งต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติ

1.2 การจัดการเรียนการสอนต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับ (มาตรา 23)

1.3 การจัดการเรียนการสอนต้องจัดเนื้อหา กิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง จัดการเรียนการสอน โดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา และครูผู้สอนต้องได้รับการส่งเสริมให้สามารถจัดสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ และจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ (มาตรา 24)

1.4 การจัดการเรียนการสอนนั้น สถานศึกษาต้องจัดประเมินผู้เรียน โดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรม และการทดสอบความรู้ไปในกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสม รวมทั้งใช้วิธีที่หลากหลายในการจัดสรร โอกาสการเข้าศึกษาต่อ (มาตรา 26)

1.5 การจัดการเรียนการสอนนั้น ใช้หลักสูตรของสถานศึกษา โดยให้สถานศึกษาขึ้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ (มาตรา 27)

1.6 หลักสูตรสถานศึกษาต้องมีลักษณะหลากหลาย ทั้งนี้ให้จัดตามความเหมาะสมของแต่ละระดับ โดยมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลให้เหมาะสมแก่วัยและศักยภาพ (มาตรา 28)

1.7 ครูผู้สอนต้องสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้ (มาตรา 30)

2. บทบาทของครูผู้สอนตามกระบวนการจัดการศึกษา

กรมวิชาการ (2544 : 40) ได้กล่าวถึงบทบาทของครูผู้สอนตามกระบวนการจัดการศึกษาว่า ครูเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญในการจัดการศึกษาให้ประสบผลสำเร็จด้วยดี เพราะการจัดการศึกษา

ที่ยึดหลักผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 นั้น ซึ่งกระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามเต็มตามศักยภาพ ดังนั้น สมรรถภาพที่จำเป็นของครูผู้สอนจะต้องปรับเปลี่ยนไปตามบทบาทโดยสรุป ดังนี้

2.1 วางแผนสร้างหน่วยการเรียนรู้ กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้

2.2 จัดทำแผนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด เปิดโอกาสให้ผู้เรียนปฏิบัติจริง แสดงออกอย่างอิสระและมีส่วนร่วมทุกกิจกรรม

2.3 จัดทำและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ซึ่งและจัดหาแหล่งการเรียนรู้อื่น ๆ ในชุมชน เช่น ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ สวนสาธารณะ แหล่งผลิตศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน ศูนย์บริการทางการศึกษา ฯลฯ

2.4 พัฒนาตนเองให้เป็นบุคคลที่ใฝ่รู้ ทันต่อเหตุการณ์

2.5 เป็นแบบอย่างที่ดี มีคุณธรรม ปฏิบัติดีต่อเพื่อนครูและนักเรียน

2.6 จัดสภาพแวดล้อมของห้องเรียนและสถานศึกษาให้เอื้อต่อการเรียนรู้ให้มีบรรยากาศดึงดูดความสนใจ ทำทนายให้ผู้เรียนอยากมีส่วนร่วม

2.7 จัดการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพจริงโดยประเมินจากการปฏิบัติ การสังเกต การสัมภาษณ์ และแฟ้มสะสมผลงาน เป็นต้น

2.8 จัดทำวิจัยในชั้นเรียน เพื่อการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้

2.9 จัดทำข้อมูลผู้เรียนเป็นรายบุคคล โดยให้มีการประสานกันระหว่างสถานศึกษา บ้านและชุมชน เพื่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์

สรุปได้ว่า เจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 นั้นครูผู้สอนจะต้องมีความสามารถตามบทบาทและหน้าที่ของครูผู้สอนที่กำหนดไว้เป็นอย่างดี ประกอบด้วยความสามารถในด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด สถานศึกษาจะต้องส่งเสริมและสนับสนุนครูผู้สอนทุกคนจัดการเรียนการสอนอย่างมีคุณภาพ โดยการส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ยึดหลักการว่าผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง จัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียนรู้และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ ทุกเวลาทุกสถานที่และมีความรอบรู้และยังต้องมีความสามารถในการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้แก่ผู้เรียนได้ด้วย ครูผู้สอนจะต้องมีความสามารถด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ การใช้สื่อ และแหล่งการเรียนรู้ รวมทั้งสามารถดำเนินการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ ด้วยตนเองตามความสนใจและความถนัด ให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพ

3. บทบาทครูผู้สอนตามกระบวนการการสอน

วัฒนาพร ระบุว่าบทบาทครูผู้สอนตามกระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเจริญงอกงามสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ครูจึงต้องมีบทบาทสำคัญ 3 ด้านดังนี้

3.1 ครูในฐานะผู้จัดการ ได้แก่ การที่ครูจะต้องเป็นผู้สร้างสภาพแวดล้อมของการเรียนรู้เพื่อช่วยให้ผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ ครูจึงต้องประยุกต์ใช้ความรู้เกี่ยวกับการเรียนการสอนดังนี้

3.1.1 ทฤษฎีการเรียนรู้ พัฒนาการเรียนและการสอน

3.1.2 ผลการวิจัยที่สนับสนุนการปฏิบัติการภารกิจของครู

3.1.3 กระบวนการวิทยาศาสตร์ในการตั้งและทดสอบสมมุติฐานเกี่ยวกับการเรียนการสอน

3.1.4 วางแผนบริหารชั้นเรียน ให้สอดคล้องกับรูปแบบการสอน

นอกจากนี้ครูยังเป็นผู้เชี่ยวชาญในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยมีขั้นตอนหลักดังนี้

1) กำหนดวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน

2) ประเมินพฤติกรรมของผู้เรียนก่อนเข้าสู่การเรียนการสอน

3) ดำเนินการตามยุทธศาสตร์ของการสอนเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนด

4) ประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน

ขั้นตอนของการจัดการเรียนการสอนที่กล่าวมานี้จะช่วยให้ครูสามารถประเมินการทำงานของตนในแต่ละขั้นตอนได้อย่างต่อเนื่อง มีความยืดหยุ่นและพร้อมที่จะปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมได้

3.2 ครูในฐานะของผู้อำนวยความสะดวกเพื่อการพัฒนาของแต่ละบุคคลได้แก่ การที่ครูได้ช่วยให้นักเรียนแต่ละคนได้เรียนรู้ตามที่เขาค้นหาความต้องการในฐานะที่ครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้นักเรียนแต่ละคนได้เรียนรู้ ครูจะต้องรู้ถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและปรับวิธีการสอนให้เหมาะสมกับนักเรียนแต่ละคนซึ่งจำเป็นที่ครูต้องใช้ประสบการณ์ และทักษะความเชี่ยวชาญในการช่วยเหลือให้นักเรียนได้เรียนรู้ตามความต้องการ

3.2.1 ครูต้องสามารถสังเกต ประเมิน และจัดโปรแกรมการเรียนให้ตอบสนองต่อผู้เรียนที่มีความแตกต่างกันตามพฤติกรรมการเรียนรู้และความสามารถของแต่ละคน

3.2.2 ต้องพัฒนาทักษะที่เหมาะสมต่อการบูรณาการผู้เรียนที่มีบุคลิกภาพพิเศษในการเรียนรู้ให้เข้ากับสภาพแวดล้อมของการเรียนรู้ตามปกติ

3.2.3 ต้องเรียนรู้ที่จะกระตุ้นให้นักเรียนแต่ละคนได้ไปถึงศักยภาพสูงสุด

ของเขา

3.2.4 ครูจะต้องอดทนกับผู้เรียนที่ไม่เฉลียวฉลาด และไม่สามารถทำสิ่งใด ๆ ได้เหมือนกับผู้อื่น

3.2.5 ครูจะต้องทำงานร่วมกับครูคนอื่น ๆ หรือที่ปรึกษา เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการพิเศษหรือที่แตกต่างกันไปของผู้เรียนทุกคนได้

3.3 ครูในฐานะตัวกลางของการมีมนุษยสัมพันธ์ ได้แก่ การที่ครูได้สร้างความสัมพันธ์ที่ดีทั้งในระหว่างครูกับผู้เรียน ระหว่างผู้เรียนแต่ละคน และระหว่างกลุ่มผู้เรียน ซึ่งบทบาทใหญ่อีกประการหนึ่งของครูในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน คือ การเป็นตัวกลางของการมีมนุษยสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งพิจารณาได้ ดังนี้

3.3.1 ครูต้องพยายามกระตุ้นให้ผู้เรียนกล้าแสดงออก

3.3.2 ครูต้องเป็นผู้มีความสามารถในการปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียนเป็นรายบุคคล หรือเป็นกลุ่ม

3.3.3 ครูต้องมีส่วนเกี่ยวข้องในการกระตุ้นให้เกิดการสร้างพฤติกรรมทางสังคมที่ดีในหมู่ผู้เรียน ให้ผู้เรียนปฏิบัติต่อกันด้วยดีไม่มีการทะเลาะเบาะแว้ง หรือลดความขัดแย้งทั้งในระดับผู้เรียนแต่ละคนและระหว่างกลุ่มผู้เรียน

บทบาทของครูผู้สอนตามกระบวนการสอน มีบทบาทดังนี้

1. การเตรียมการสอน

1.1 ศึกษาและวิเคราะห์เรื่องที่จะสอนให้เข้าใจ

1.2 ศึกษาแหล่งความรู้ที่หลากหลาย

1.3 วางแผนการสอน

1.3.1 กำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน

1.3.2 ศึกษาแหล่งความรู้ที่หลากหลาย

1.3.3 ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ แบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลางตามหลักชีปาหรืออื่นๆ

1.3.4 กำหนดวิธีการประเมินผลการเรียนรู้

1.4 จัดเตรียม

1.4.1 สื่อ วัสดุการเรียนการสอน ให้เพียงพอสำหรับผู้เรียน

1.4.2 เอกสาร หนังสือหรือข้อมูลต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียน

1.4.3 ติดต่อแหล่งความรู้ต่าง ๆ ซึ่งอาจเป็นบุคคลสถานที่หรือสื่อทัศน วัสดุต่าง ๆ

และศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม

1.4.4 เครื่องมือการประเมินผลการเรียนรู้

1.4.5 ห้องเรียนหรือสถานที่เพื่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น อาจจำเป็นต้องจัดโต๊ะ เก้าอี้ในลักษณะใหม่

2. การสอน

2.1 สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี

2.2 กระตุ้นผู้เรียนให้สนใจ ในการเข้าร่วมกิจกรรม

2.3 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนที่ได้เตรียมไว้โดยอาจมีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับผู้เรียนและสถานการณ์ที่เป็นจริง

2.3.1 ดูแลให้ผู้เรียนดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ แก้ปัญหาที่อาจเกิดขึ้น

2.3.2 อำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียนในการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้

2.3.3 กระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างเต็มที่

2.3.4 สังเกตและบันทึกพฤติกรรมและกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนรวมทั้งเหตุการณ์ที่จะส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เกิดขึ้นขณะทำกิจกรรม

2.3.5 ให้คำแนะนำและข้อมูลต่าง ๆ แก่ผู้เรียนตามความจำเป็น

2.3.6 บันทึกปัญหาและข้อขัดข้องต่าง ๆ ในการดำเนินกิจกรรมเพื่อการปรับปรุงกิจกรรมให้ดีขึ้น

2.3.7 ให้การเสริมแรงผู้เรียนตามความเหมาะสม

2.3.8 ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลงานการเรียนรู้ของผู้เรียนและอาจให้ข้อมูลเนื้อหา ความรู้ เพิ่มแก่ผู้เรียนตามความเหมาะสม

2.3.9 ให้ข้อมูลป้อนกลับแก่ผู้เรียนเกี่ยวกับพฤติกรรมและกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนและให้ข้อเสนอแนะตามความเหมาะสม

3. การประเมินผล

3.1 เก็บรวบรวมผลงานและประเมินผลงานของผู้เรียน

3.2 ประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนตามที่กำหนดไว้ในแผนการสอน

สรุปว่าบทบาทของครูผู้สอนตามกระบวนการสอน ครูควรมีการเตรียมการสอนโดยศึกษาวิเคราะห์และวางแผนการสอนเป็นอย่างดี มีวิธีการและเครื่องมือประเมินผลการเรียนรู้ที่สามารถประเมินผู้เรียนได้อย่างครอบคลุม เป็นผู้กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมตามแผนที่ได้เตรียมไว้ อำนวยความสะดวกและสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี สังเกตและบันทึกพฤติกรรมและกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนรวมทั้งเหตุการณ์ที่จะส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนและให้คำแนะนำและข้อมูลต่าง ๆ แก่ผู้เรียนตามความจำเป็น

ความต้องการในการพัฒนาตนเองตามมาตรฐานวิชาชีพครู

ความต้องการในการพัฒนาตนเองตามมาตรฐานทางการศึกษาด้านวิชาชีพครูในการวิจัยนี้ ความหมายของความต้องการ ทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้นของมาสโลว์ ทฤษฎีความต้องการของแอลเดอร์เฟอร์และมาตรฐานวิชาชีพครู

ความหมายของความต้องการ

มีผู้ให้ความหมายของความต้องการ (Need) ไว้หลายรูปแบบดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2546 : 323) ได้ให้ความหมาย ความต้องการ หมายถึง ความอยากได้ ใครได้หรือประสงค์จะได้ และเมื่อเกิดความรู้สึกดังกล่าวจะทำให้ร่างกายเกิดการขาดความสมดุล เนื่องมาจากมีสิ่งรบกวนกระตุ้น มีแรงขับภายในเกิดขึ้น ทำให้ร่างกายไม่อาจอยู่หนึ่งต้องพยายามดิ้นรนและแสวงหาเพื่อตอบสนองความต้องการนั้น ๆ เมื่อร่างกายได้รับตอบสนองแล้ว ร่างกายมนุษย์ก็กลับสู่ภาวะสมดุลอีกครั้งหนึ่งและก็จะเกิดความต้องการใหม่ ๆ เกิดขึ้นมาทดแทนวนเวียนอยู่ไม่มีที่สิ้นสุด

พจน์ สุพิษน์ (2541 : 11) ได้ให้ความหมายความต้องการหมายถึงการกระทำหรือพฤติกรรมของคนเราที่เห็น ๆ อยู่ทุกวันย่อมเป็นผลผลักดันที่ความต้องการทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้สำเร็จ เช่น อยากทำงานอย่างหนึ่งให้ได้ผลดีและมีผลสัมฤทธิ์เป็นที่น่าพึงพอใจ ก็ต้องขยันขันแข็งในการทำงาน ปรับปรุงงานอยู่ตลอดเวลา

สรุปได้ว่า ความต้องการเป็นสภาวะของคนที่เกิดจากความแตกต่างระหว่างสิ่งที่คาดหวังหรือสิ่งที่ควรจะเป็นกับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง เมื่อมีความคาดหวังกับสิ่งที่ควรจะเป็นจึงเกิดสิ่งที่ขาดไปเพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างสิ่งที่ควรจะเป็นกับสิ่งที่เป็นจริงและความต้องการของมนุษย์จะเกิดขึ้นและวนเวียนอยู่ตลอดเวลา โดยความต้องการของมนุษย์มีทั้งความต้องการทางร่างกาย และจิตใจ

ทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้นของมาสโลว์ (Maslow's hierarchy of needs)

มาสโลว์ (Maslow อ้างถึงใน กรองจิตต์ ยัมไพญุลย์ 2546 : 26 - 27) นักจิตวิทยาได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ มีลำดับขั้นความต้องการที่เรียกว่า Hierachy of Needs โดยตระหนักถึงความต้องการในระดับต่าง ๆ ของมนุษย์เป็นจุดสำคัญโดยได้กล่าวถึงความต้องการของมนุษย์ตั้งอยู่บนสมมุติฐาน 3 ประการ คือ

1. มนุษย์ทุกคนมีความต้องการโดยธรรมชาติ ซึ่งมีอยู่เสมอและไม่สิ้นสุด ถ้าความต้องการใดได้รับการตอบสนองแล้วก็จะหมดไปและความต้องการอื่นจะเข้ามาแทนที่ จะเริ่มตั้งแต่เกิดจนตาย

2. ความต้องการที่ได้รับการตอบสนองแล้ว จะไม่เป็นสิ่งจูงใจของพฤติกรรมอีกต่อไป
ความต้องการที่ไม่ได้รับการตอบสนองเท่านั้นที่เป็นสิ่งจูงใจของพฤติกรรม

3. ความต้องการของมนุษย์จะมีลักษณะเป็นลำดับขั้นจากต่ำไปหาสูงตามลำดับความต้องการ (Hierarchy of needs) ในขณะที่ความต้องการขั้นต่ำได้รับการตอบสนองบางส่วนแล้วความต้องการขั้นสูงถัดไปก็จะติดตามมาเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมต่อไปความต้องการของมนุษย์แบ่งออกเป็น 5 ขั้น ดังนี้

3.1 ความต้องการทางร่างกาย หรือความต้องการพื้นฐานทางสรีระ (Basic Physiological needs or Biological Needs, Physiological Needs) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานที่มีความจำเป็นต่อการอยู่รอดของชีวิตได้แก่อากาศอาหารน้ำ ยารักษาโรคการหลีกเลี่ยงความเจ็บปวดการเคลื่อนไหว ความต้องการทางเพศและความไม่สมดุลทางร่างกายต่าง ๆ เป็นต้น

3.2 ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (Safety and Security Needs) ได้แก่ ความต้องการ ความมั่นใจ ความเท่าเทียมกัน ความมั่นคง ความไว้วางใจ ความปลอดภัยจากสิ่งแวดล้อมที่เป็นอันตราย

3.3 ความต้องการด้านสังคม หรือความต้องการความรักและความเป็นเจ้าของ (Love and Belonging Needs and Social Needs) ได้แก่ ความต้องการที่จะอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มเป็นสังคมและได้รับการยอมรับจากบุคคลอื่น และมีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มสังคมอยู่เสมอ หรือต้องการครอบครัว ต้องการใกล้ชิดกับเพศตรงข้าม

3.4 ความต้องการยอมรับนับถือ หรือความต้องการเกียรติยศชื่อเสียง (Esteem Needs, Self Esteem Needs) ได้แก่ การตระหนักในคุณค่าและความสามารถของตนเอง ต้องการได้รับการยอมรับจากบุคคลอื่น การได้รับความอิสรเสรี

3.5 ความต้องการที่จะบรรลุความสำเร็จสมหวังในชีวิต (Self – Actualization Needs, Self – realization, Self – fulfillment Needs) ได้แก่ ความต้องการอยากที่จะสำเร็จตามความนึกคิดหรือคาดหวัง ทะเยอทะยาน ใฝ่ฝัน ภายหลังจากที่ได้รับการตอบสนองทั้ง 4 ขั้นอย่างครบถ้วนแล้วความต้องการ ในขั้นนี้จึงจะเกิดขึ้นและมักจะเป็นความต้องการอิสระเฉพาะแต่ละคน ซึ่งต่างคนต่างมีความนึกคิด ต้องการที่จะพัฒนาศักยภาพของตน ต้องการไปให้ถึงความสามารถสูงสุดของตน

สรุปได้ว่า ทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์เป็นจุดเริ่มต้นของการจูงใจ มนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่มีความต้องการไม่มีที่สิ้นสุด ตั้งแต่เกิดจนตายมนุษย์ทุกคนมีความต้องการตลอดเวลาและจะต้องการมากขึ้นเรื่อยไปตามลำดับขั้น ถ้าความต้องการในขั้นต้นได้รับการตอบสนองพอสมควรแล้วก็就会有ความต้องการที่สูงขึ้นถัดไป

ทฤษฎีความต้องการของแอลเดอร์เฟอร์ (Alderfer's Motivated Need Hierarchy Theory)

แอลเดอร์เฟอร์ (Alderfer อ้างถึงใน นันทนา ผ่องแผ้ว 2543 : 13) ได้แบ่งความต้องการของมนุษย์ไว้เป็น 3 ระดับ คือ

1. ความต้องการมีชีวิต (Existence Needs) เป็นความต้องการที่ตอบสนองเพื่อให้มีชีวิตอยู่ต่อไป ได้แก่ ความต้องการทางกาย และความต้องการความปลอดภัย
2. ความต้องการมีความสัมพันธ์กับผู้อื่น (Relatedness Needs) เป็นความต้องการของบุคคลที่มีมิตรสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้างอย่างมีความหมาย
3. ความต้องการเจริญก้าวหน้า (Growth Needs) เป็นความต้องการสูงสุดรวมถึงความต้องการได้รับการยกย่องและความสำเร็จในชีวิต

สรุปได้ว่า ทฤษฎีความต้องการของแอลเดอร์เฟอร์คล้ายคลึงกับทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ ซึ่งจะแตกต่างจากมาสโลว์ในประเด็นที่ว่า

1. ความต้องการของมนุษย์อาจกลับไปกลับมาได้ ไม่จำเป็นต้องเริ่มจากความต้องการระดับต่ำไปสู่ระดับสูงเสมอไป ดังเช่นกระบวนการความเจริญก้าวหน้าถูกกดดันไม่ได้รับการตอบสนองก็จะถอยกลับมาสู่ความต้องการทางสังคม หรือความต้องการเพื่อดำรงชีพแทน
2. คนมีความต้องการหลาย ๆ ชั้นได้ไม่จำเป็นต้องก้าวทีละขั้น เช่น คนมีความต้องการทางร่างกายเพื่อการอยู่รอด พร้อมกันนั้นก็ต้องมีเพื่อนฝูง และการยอมรับนับถือด้วย เป็นต้น

มาตรฐานวิชาชีพครู

มาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา เป็นเครื่องมือสำคัญของผู้ประกอบวิชาชีพซึ่งจะต้องประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลดีต่อผู้รับบริการ อันถือเป็นเป้าหมายหลักของการประกอบวิชาชีพทางการศึกษาซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพจะต้องศึกษาเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องให้สามารถนำไปใช้ในการประกอบวิชาชีพให้สมกับเป็นวิชาชีพชั้นสูงและได้รับการยอมรับยกย่องจากสังคม (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2548 : 5)

สำนักเลขาธิการคุรุสภา (2549 : 1) ได้เสนอว่าการยกระดับมาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษาเป็นกลไกหนึ่งที่จะพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพ จึงมีการดำเนินการตามพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พุทธศักราช 2546 กำหนดให้สภาครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยคุรุสภามีอำนาจหน้าที่กำหนดมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพ ควบคุมการประกอบวิชาชีพให้เป็นไปตามมาตรฐานและจรรยาบรรณของวิชาชีพ รวมทั้งส่งเสริม สนับสนุน ยกย่อง และผดุงเกียรติของผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา คุรุสภาจึงเป็นองค์กรหลักในการพัฒนาวิชาชีพครูและบุคลากรทางการศึกษาตามมาตรฐานและจรรยาบรรณของวิชาชีพ ตลอดจนออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพให้กับผู้ที่มีคุณสมบัติครบถ้วน และไม่มีลักษณะต้องห้ามต่าง ๆ ผู้ที่มีคุณสมบัติ

ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องประกอบวิชาชีพภายใต้ข้อบังคับแห่งข้อจำกัดและเงื่อนไขตามข้อบังคับของคุรุสภารวมทั้งประพฤติดนตามข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพ พุทธศักราช 2548 ถ้าหากไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และข้อบังคับต้องได้รับการพิจารณาลงโทษ สำหรับผู้ที่ได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพแล้ว ต้องประพฤติดนตามมาตรฐานและจรรยาบรรณของวิชาชีพตามที่กำหนดในข้อบังคับของคุรุสภา ซึ่งมาตรฐานวิชาชีพประกอบด้วย มาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ มาตรฐานการปฏิบัติงานและ มาตรฐานการปฏิบัติตน นอกจากนี้ยังต้องพัฒนาตนเองและพัฒนางานอย่างต่อเนื่องให้เป็นไปตามเงื่อนไขจึงจะได้รับการต่อใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูทุก 5 ปี

ทศนีย์ วงศ์ยืน (2547 : 272) กล่าวว่า การพัฒนาบุคลากรสู่มาตรฐานวิชาชีพมีความสำคัญอย่างยิ่ง ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องใช้ความรู้ ความสามารถรวมทั้งใช้ทักษะและประสบการณ์ เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์อย่างรอบคอบ รวดเร็วและแม่นยำ กระบวนการพัฒนาครู อาจารย์และกระบวนการพัฒนาวิชาชีพครู จะต้องมียุทธศาสตร์พื้นฐานของการเป็นครูที่ดี ขึ้นอยู่กับความรู้ ความสามารถอันเป็นฐานเดิมที่ได้รับจากการฝึกฝนอบรมสั่งสมที่ผ่านมา ความพร้อมทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ตลอดจนปฏิบัติตนอยู่ในกรอบของจรรยาบรรณครูและเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู การพัฒนาวิชาชีพครูเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารบุคลากร ซึ่งจะต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เป็นกระบวนการที่ช่วยส่งเสริมให้บุคลากรมีความมุ่งมั่น มีความตั้งใจ มีความสามารถและมีความศรัทธาในอาชีพ ได้มีโอกาสเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน โดยบุคลากรและองค์กรควรร่วมกันจัดทำแผนพัฒนาวิชาชีพครู เพื่อเป็นกรอบในการปฏิบัติงาน

พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พุทธศักราช 2546 มาตรา 49 กำหนดให้มีมาตรฐานวิชาชีพ 3 ด้านประกอบด้วย

1. มาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ หมายถึง ข้อกำหนดของผู้ที่จะเข้ามาประกอบวิชาชีพ จะต้องมีความรู้และประสบการณ์วิชาชีพเพียงพอที่จะประกอบวิชาชีพ จึงจะสามารถขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพเพื่อใช้เป็นหลักฐานแสดงว่าเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถและมีประสบการณ์พร้อมที่จะประกอบวิชาชีพทางการศึกษาได้

1.1 มาตรฐานความรู้ได้กำหนดให้มีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางการศึกษา หรือเทียบเท่า หรือคุณวุฒิอื่นที่คุรุสภารับรอง โดยมีความรู้ดังต่อไปนี้

- 1.1.1 ภาษาและเทคโนโลยีสำหรับครู
- 1.1.2 การพัฒนาหลักสูตร
- 1.1.3 การจัดการเรียนการสอน
- 1.1.4 จิตวิทยาสำหรับครู

1.1.5 การวัดและประเมินผลการศึกษา

1.1.6 การบริหารจัดการในห้องเรียน

1.1.7 การวิจัยทางการศึกษา

1.1.8 นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา

1.1.9 ความเป็นครู

1.2 มาตรฐานประสบการณ์วิชาชีพได้กำหนดไว้ว่าต้องผ่านการสอนในสถานศึกษาตามหลักสูตรปริญญาทางการศึกษาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี และผ่านการประเมินปฏิบัติการสอนตามเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่คณะกรรมการคุรุสภากำหนด ดังนี้

1.2.1 การฝึกปฏิบัติวิชาชีพระหว่างเรียน

1.2.2 การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาในสาขาวิชาเฉพาะ

2. มาตรฐานการปฏิบัติงาน หมายถึง ข้อกำหนดเกี่ยวกับการปฏิบัติงานในวิชาชีพให้เกิดผลเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด พร้อมกับการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความชำนาญในการประกอบวิชาชีพ ทั้งความชำนาญเฉพาะด้าน และความชำนาญตามลำดับคุณภาพของมาตรฐานการปฏิบัติงาน หรืออย่างน้อยจะต้องมีการพัฒนาตามเกณฑ์ที่กำหนดว่ามีความรู้ ความสามารถและความชำนาญเพียงพอที่จะดำรงสถานภาพของการประกอบวิชาชีพต่อไปได้หรือไม่ นั่นก็คือการกำหนดให้ผู้ประกอบวิชาชีพจะต้องต่อใบอนุญาตทุก ๆ 5 ปี

2.2 มาตรฐานการปฏิบัติงาน

2.2.1 มาตรฐานที่ 1 ปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพครู
อยู่เสมอ

การปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพครูอยู่เสมอ หมายถึง การศึกษาค้นคว้าเพื่อพัฒนาตนเอง การเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ และการเข้าร่วมกิจกรรมทางวิชาการที่ทางองค์กร หรือหน่วยงานหรือสมาคมจัดขึ้น เช่น การประชุม การอบรม การสัมมนา และการประชุมปฏิบัติการ เป็นต้นทั้งนี้ต้องมีผลงานหรือรายงานที่ปรากฏชัดเจน

2.2.2 มาตรฐานที่ 2 ตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดแก่ผู้เรียน

การตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดแก่ผู้เรียน หมายถึง การเลือกอย่างชาญฉลาด ด้วยความรักและหวังดีต่อผู้เรียน ดังนั้นในการเลือกกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมอื่น ๆ ครูต้องคำนึงถึงประโยชน์ที่จะเกิดแก่ผู้เรียนเป็นหลัก

2.2.3 มาตรฐานที่ 3 มุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ

การมุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียน หมายถึง การใช้ความพยายามอย่างเต็มความสามารถของครูที่จะให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ให้มากที่สุด ตามความถนัด ความสนใจ ความต้องการโดยวิเคราะห์วินิจฉัยปัญหาความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียน ปรับเปลี่ยนวิธีการสอนที่จะให้ได้ผลดีกว่าเดิม รวมทั้งส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ตามศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคนอย่างเป็นระบบ

2.2.4 พัฒนาแผนการสอนให้สามารถปฏิบัติได้เกิดผลจริง

การพัฒนาแผนการสอนให้สามารถปฏิบัติได้เกิดผลจริง หมายถึง การเลือกใช้ปรับปรุงหรือสร้างแผนการสอน บันทึกการสอน หรือเตรียมการสอนในลักษณะอื่น ๆ ที่สามารถนำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้

2.2.5 มาตรฐานที่ 5 พัฒนาสื่อการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ

การพัฒนาสื่อการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ หมายถึง การประดิษฐ์คิดค้น ผลิต เลือกใช้ ปรับปรุงเครื่องมืออุปกรณ์ เอกสารสิ่งพิมพ์เทคนิควิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้

2.2.6 มาตรฐานที่ 6 จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผลถาวรที่เกิดแก่ผู้เรียน

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผลถาวรที่เกิดแก่ผู้เรียน หมายถึง การจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในการแสวงหาความรู้ตามสภาพความแตกต่างของบุคคลด้วยการปฏิบัติจริงและสรุปความรู้ทั้งหลายได้ด้วยตนเอง ก่อให้เกิดค่านิยมและนิสัยในการปฏิบัติงานเป็นบุคลิกภาพถาวรติดตัวผู้เรียนตลอดไป

2.2.7 มาตรฐานที่ 7 รายงานผลการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนได้อย่างมีระบบ

การรายงานผลการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนได้อย่างมีระบบ หมายถึง การรายงานผลการพัฒนาผู้เรียนที่เกิดจากการจัดการเรียนการสอนให้ครอบคลุมทุกสาเหตุ ปัจจัยและการดำเนินงานที่เกี่ยวข้อง โดยครูนำเสนอรายงานการปฏิบัติในรายละเอียดดังนี้

1. ปัญหาความต้องการของผู้เรียนที่ต้องได้รับการพัฒนาและเป้าหมายของการพัฒนาผู้เรียน
2. เทคนิค วิธีการหรือนวัตกรรมการเรียนการสอนที่นำมาใช้เพื่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน และขั้นตอนการใช้เทคนิควิธีการหรือนวัตกรรมนั้น ๆ
3. ผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามวิธีการที่กำหนดที่เกิดกับผู้เรียน
4. ข้อเสนอแนะแนวทางใหม่ ๆ ในการปรับปรุงและพัฒนาให้ได้ผลดีขึ้น

2.2.8 มาตรฐานที่ 8 ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างแก่ผู้เรียน

การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างแก่ผู้เรียน หมายถึง การแสดงออก การประพฤติ และปฏิบัติในด้านบุคลิกภาพทั่วไป การแต่งกาย กิริยา วาจา และจริยธรรมที่เหมาะสมกับความเป็นครู อย่างสม่ำเสมอที่ทำให้ผู้เรียนเลื่อมใสศรัทธาและถือเป็นแบบอย่าง

2.2.9 มาตรฐานที่ 9 ร่วมมือกับผู้อื่นในสถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์

การร่วมมือกับผู้อื่นในสถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์ หมายถึง การตระหนักถึงความสำคัญ รับฟังความคิดเห็น ยอมรับในความรู้ความสามารถ ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ของเพื่อร่วมงานด้วยความเต็มใจ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของสถานศึกษาและร่วมรับผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำนั้น

2.2.10 มาตรฐานที่ 10 ร่วมมือกับผู้อื่นในชุมชนอย่างสร้างสรรค์

การร่วมมือกับผู้อื่นในชุมชนอย่างสร้างสรรค์ หมายถึง การตระหนักรับฟังความคิดเห็น ยอมรับในความรู้ความสามารถของบุคคลอื่นในชุมชนและร่วมมือปฏิบัติงานเพื่อพัฒนางานของสถานศึกษาให้ชุมชนและสถานศึกษามีการยอมรับซึ่งกันและกัน และปฏิบัติงานร่วมกันด้วยความเต็มใจ

2.2.11 มาตรฐานที่ 11 แสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา

การแสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา หมายถึง การค้นคว้า สังเกต จดจำและรวบรวมข้อมูลข่าวสารตามสถานการณ์ของสังคมทุกด้าน โดยเฉพาะสารสนเทศเกี่ยวกับวิชาชีพครู สามารถวิเคราะห์ วิจัยอย่างมีเหตุผลและใช้ข้อมูลประกอบการแก้ปัญหาพัฒนาตนเอง พัฒนางานและพัฒนาสังคมได้อย่างเหมาะสม

2.2.12 มาตรฐานที่ 12 สร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทุกสถานการณ์

การสร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทุกสถานการณ์ หมายถึง การสร้างกิจกรรมการเรียนรู้โดยการนำเอาปัญหาหรือความจำเป็นในการพัฒนาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในการเรียนและการจัดกิจกรรมอื่น ๆ ในโรงเรียนมากำหนดเป็นกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อนำไปสู่การพัฒนาของผู้เรียนอย่างถาวร ถือเป็นแนวทางแก้ปัญหาของครูอีกแบบหนึ่งที่จะนำเอาวิกฤติต่าง ๆ มาเป็น โอกาสในการพัฒนาครูจำเป็นต้องมองมุมต่าง ๆ ของปัญหาแล้วค้นมุมของปัญหาไปในทางการพัฒนา กำหนดเป็นกิจกรรมในการพัฒนา ผู้เรียน ครูจึงต้องเป็นผู้มองมุมบวกในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ กล่าวที่จะเผชิญปัญหาต่าง ๆ มีสติในการแก้ปัญหา มิได้ตอบสนองปัญหาต่าง ๆ ด้วยอารมณ์หรือแรงมุมแบบตรงตัวครูสามารถปรับทิศทางในทุกโอกาส มองเห็นแนวทางที่นำไปสู่ผลก้าวหน้าของผู้เรียน

3. มาตรฐานการปฏิบัติตน หมายถึง ข้อกำหนดเกี่ยวกับการประพฤติตนของผู้ประกอบวิชาชีพ โดยมีจรรยาบรรณของวิชาชีพเป็นแนวทางและพึงระวังในการประพฤติปฏิบัติเพื่อการดำรง

ไว้ซึ่งชื่อเสียง ฐานะ เกียรติและศักดิ์ศรีแห่งวิชาชีพ ตามแบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณของวิชาชีพ ที่คุรุสภาจะกำหนดเป็นข้อบังคับต่อไป หากผู้ประกอบวิชาชีพผู้ใดประพฤติผิดจรรยาบรรณของวิชาชีพ ทำให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นจนได้รับการร้องเรียนถึงคุรุสภาแล้ว ผู้นั้นอาจถูกคณะกรรมการ วิชาชีพวินิจฉัยชี้ขาดอย่างหนึ่งอย่างใดต่อไปนี้คือ 1) ยกข้อกล่าวหา 2) ตักเตือน 3) ภาคทัณฑ์ 4) พักใช้ใบอนุญาตที่กำหนดตามที่เห็นสมควรแต่ไม่เกิน 5 ปี 5) เพิกถอนใบอนุญาต(มาตรา 54)

การดำเนินงานเพื่อให้ได้สาระสำคัญของมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ มาตรฐานการปฏิบัติงาน และมาตรฐานการปฏิบัติตน หรือจรรยาบรรณของวิชาชีพนั้น สำนักงาน เลขาธิการคุรุสภาได้ดำเนินการหลายรูปแบบ ตั้งแต่ศึกษาวิเคราะห์เอกสาร งานวิจัย หลักสูตรการผลิตครู สำนวความคิดเห็นของคณบดี คณะครูศาสตร์ /ศึกษาศาสตร์ การประชุมสัมมนา ประชุมปฏิบัติการ ประชาพิจารณ์ เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งผู้ผลิต ผู้ใช้ ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีประสบการณ์ ได้ร่วมกันพิจารณากำหนดมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพประชุมพิจารณา แก่ไข ปรับปรุงและพัฒนาารร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่เดือน ตุลาคม 2547 จนถึงปีงบประมาณ 2548 เพื่อให้มาตรฐานที่กำหนดสามารถใช้เป็นหลักประกันการประกอบวิชาชีพ ที่ทำให้ผู้ประกอบวิชาชีพ ทางการศึกษามีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับ เป็นหลักประกันแก่ผู้รับบริการจากวิชาชีพได้

สรุปว่ามาตรฐานวิชาชีพครู คือข้อกำหนดหรือหลักเกณฑ์เกี่ยวกับคุณลักษณะและ คุณภาพที่พึงประสงค์ในการประกอบวิชาชีพครู ซึ่งผู้ที่ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาต้องประพฤติ ปฏิบัติตามโดยเคร่งครัด เป็นกระบวนการส่งเสริมให้ครูได้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องและเหมาะสม กับการเป็นวิชาชีพ และผู้ประกอบวิชาชีพครูต้องได้รับใบอนุญาตจากคุรุสภา โดยมีการกำหนด มาตรฐานไว้ ทั้งทางด้านความรู้และประสบการณ์ การปฏิบัติงานและการปฏิบัติตน ถ้าหากไม่ ปฏิบัติตามเกณฑ์และข้อบังคับก็จะได้รับการพิจารณาบทลงโทษและอาจจะไม่ได้รับการต่อ ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูอีกต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทผู้บริหาร สถานศึกษาและความต้องการพัฒนาตนเองของครูผู้สอนดังนี้

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องบทบาทผู้บริหารสถานศึกษา

นภเนตร ธรรมบวร (2542) ได้ทำการวิจัยโครงการปฏิรูปการเรียนรู้ในจังหวัดขอนแก่น การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผลการวิจัยสรุปได้ว่าผู้บริหาร โรงเรียนมีบทบาทสำคัญต่อการปฏิรูปการเรียนรู้เป็นอย่างมากยิ่ง ผู้บริหารโรงเรียนจึงต้องมีความรู้

ความเข้าใจ มีความมุ่งมั่นเห็นความสำคัญของการจัดการเรียนการสอนจึงจะทำให้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ประสบความสำเร็จ

อดุลย์ ฐานะ (2543) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติงานการบริหารจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางอยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ ด้านการจัดปัจจัยสนับสนุนกิจกรรมด้านการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านการนิเทศติดตามผล ส่วนปัญหาในการบริหารการจัดการเรียนการสอนพบว่าอยู่ในระดับมากทั้งด้านการจัดปัจจัยสนับสนุนกิจกรรม ด้านการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ส่วนด้านการนิเทศติดตามผลอยู่ในระดับน้อย

สมนึก จ้อยคอนกลอย (2543) ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทที่รับรู้ของผู้บริหาร โรงเรียนในการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ในโรงเรียนประถมศึกษาสำนักงานการศึกษาประถมศึกษาในเขตการศึกษา 7 ผลการวิจัยพบว่า บทบาทที่รับรู้ของผู้บริหาร โรงเรียนในการส่งเสริมด้านการเตรียมการสอน ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผล ด้านการนิเทศการเรียนการสอนอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านสื่อการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง

ศักดิ์ ทรัพย์ขวัญเมือง (2543) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารงานมีการวางแผน โครงการพัฒนา การจัดการเรียนการสอน และบุคลากร ตลอดจนการนิเทศติดตาม กับมีการบริหารสนับสนุนให้ผู้สอน และผู้เรียนมีส่วนร่วมต่อการเตรียมแผนการสอน บรรยายการสอน แหล่งเรียนรู้ สื่อการเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผล การวิเคราะห์ความก้าวหน้าของผู้เรียน แต่สภาพการบริหารงานน้อยการอบรมให้ความรู้การสนับสนุนการนิเทศติดตาม การประเมินผลเพื่อให้เกิดการปรับปรุงแก้ไข และปัญหางานการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลางมีแนวโน้มไปทางมากและสอดคล้องกับสภาพการบริหารงานน้อย

สมาน แก้วคำไสย์ (2543) ได้วิจัย บทบาทที่รับรู้ของผู้บริหาร โรงเรียนในการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในโรงเรียนประถมศึกษาสำนักงานการศึกษาประถมศึกษาในเขตการศึกษา 7 ผลการวิจัยพบว่า ระดับการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหาร โรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางด้านการวางแผนการเรียนการสอน ผู้บริหารโรงเรียน มีการปฏิบัติตามบทบาทโดยรวมอยู่ในระดับมาก และด้านการวางแผน ด้านการพัฒนา ด้านการนิเทศภายใน กำกับติดตามผล มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการประเมินผลมีการปฏิบัติในระดับปานกลาง

อดุลย์ศักดิ์ ศรีปัญญา (2545) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องสภาพการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า สภาพการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะในเรื่องการจัดกิจกรรมและสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้แสดงออกและคิดอย่างสร้างสรรค์

เผด็จ อุทุมสุภรัตน์ (2545) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาการดำเนินการในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาเขตการศึกษา 1 ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีการดำเนินการได้เหมาะสมแล้วคือ การกำหนดนโยบาย การจัดทำแผนงานหรือโครงการ การประชาสัมพันธ์การพัฒนาบุคลากรการจัดระบบนิเทศ ภายในโรงเรียน ส่วนสิ่งที่โรงเรียนควรจัดให้มีหรือปรับปรุงแก้ไข คือ งบประมาณ สื่อ วัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยี จำนวนนักเรียนการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน

ศิริศักดิ์ วัฒนศิริ (2546) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องพฤติกรรมการบริหารจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดพัทลุง ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีพฤติกรรมบริหารจัดการเรียนรู้ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่การวางแผนการจัดการเรียนรู้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การประเมินผลการเรียนรู้และการปรับปรุงและพัฒนาการเรียนรู้ปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมการบริหารจัดการเรียนรู้ของผู้บริหาร

ไพบูรณ์ คุณชมพู่ (2545) ได้ศึกษาการบริหารงานบุคลากร ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานการศึกษาอำเภอจังหวัดลำพูน ผลการวิจัย พบว่า มีการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานบุคลากรในเรื่องให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดบุคลากรเข้าปฏิบัติงาน กำหนดหน้าที่ของแต่ละบุคคลไว้อย่างชัดเจนมีการกำหนดนโยบายในการจัดบุคลากรเข้าปฏิบัติงาน ส่งเสริมให้บุคลากรทุกคนได้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมทั้งการศึกษาต่อหรือการอบรมเพื่อการพัฒนาตนเอง มีการให้ความรู้เรื่องระเบียบวินัยแก่บุคลากรตลอดจนส่งเสริม ให้ทุกคนได้ปฏิบัติงานให้อยู่ในระเบียบวินัย มีการกำหนดนโยบายชัดเจนในการประเมินผลการปฏิบัติงาน ตลอดจนมีการประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างยุติธรรม และมีการนำผลการประเมินไปใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนในปีต่อไป ส่วนปัญหาที่พบคือบุคลากรมีไม่เพียงพอ ครูสายผู้สอนมีงานที่รับผิดชอบมากนอกจากการสอนปกติ ขาดงบประมาณสนับสนุน ในการพัฒนาบุคลากร บุคลากรไม่มีวินัยในตนเอง และการประเมินผลการปฏิบัติงาน ไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอน

บันลือ พลมาลา (2549) ได้ศึกษาบทบาทผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานตามมาตรฐานโรงเรียนและหาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทผู้บริหารสถานศึกษา กับการดำเนินงานตามมาตรฐานโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาดำเนินงานเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทอง เขต 1 ผลการวิจัย พบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูวิชาการในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

โดยเรียงตามลำดับคือบทบาทการเป็นผู้บริหาร บทบาทการส่งเสริมสนับสนุน บทบาทการนิเทศ และบทบาทการเป็นผู้นำ ด้านการดำเนินงานตามมาตรฐานโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาอ่างทอง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับ ได้แก่ มาตรฐาน ด้านผู้บริหาร มาตรฐานด้านผู้เรียน มาตรฐานด้านครู บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานตาม มาตรฐานโรงเรียน มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยมีค่า สัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์ $r = .837$ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา สามารถ อธิบายความแปรปรวนของการดำเนิน งานตามมาตรฐานโรงเรียนได้ถูกต้อง ร้อยละ 70.10 ($r^2 = .701$)

อำพันธ์ เรือแก้ว (2547) ได้ศึกษาการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของ โรงเรียนเวียงเจดีย์วิทยา อำเภอเถิน จังหวัดลำพูน ผลการศึกษาพบว่า ตัวบ่งชี้ที่ 1 มีการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนอย่างหลากหลาย เหมาะสมกับธรรมชาติของผู้เรียน ตัวบ่งชี้ที่ 2 มีการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ และคิดสร้างสรรค์ ตัวบ่งชี้ที่ 3 มีการจัด กิจกรรมการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักศึกษาหาความรู้ แสวงหาคำตอบ และสร้างองค์ ความรู้ด้วยตนเอง ตัวบ่งชี้ที่ 4 มีการนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ใน การจัดการเรียนการสอน ตัวบ่งชี้ที่ 5 มีการจัดกิจกรรมเพื่อฝึกและส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของ ผู้เรียน ตัวบ่งชี้ที่ 6 มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาสุนทรียภาพอย่าง ครบถ้วน ทั้งด้านดนตรี ศิลปะ กีฬา ตัวบ่งชี้ที่ 7 ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยการทำงานร่วมกับ ผู้อื่น และความรับผิดชอบต่อกลุ่มร่วมกัน ตัวบ่งชี้ที่ 8 มีการประเมินพัฒนาการของผู้เรียนด้วยวิธีการ ที่หลากหลายและต่อเนื่อง ตัวบ่งชี้ที่ 9 มีการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนรักสถานศึกษาของตนเองและมีความ กระตือรือร้นในการเรียน

ไพฑูริย์ ธรรมชัดคุก (2548) ได้ศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการสนับสนุน การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน ผลการศึกษา พบว่า ในการจัดการเรียนการสอนผู้บริหารได้สนับสนุนให้ครูผู้ปฏิบัติการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สนับสนุนให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างสม่ำเสมอและสนับสนุนการจัดห้องเรียน ให้มีบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ สำหรับการจัดสื่อ วัสดุอุปกรณ์ ได้สนับสนุนให้ครูจัด กิจกรรมที่ส่งเสริมด้านสุขภาพอนามัยและสนับสนุนให้ครูได้ใช้สื่อเทคโนโลยี เช่น คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต ฯลฯ ในส่วนของการนิเทศภายใน ผู้บริหารได้จัดกิจกรรมด้านการส่งเสริมประชาธิปไตย ประชุมผู้ปกครองภาคเรียนละ 1 ครั้ง จัดกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวเนื่องกับการปกป้องคุ้มครองให้ ความปลอดภัยแก่ผู้เรียนและสนับสนุนให้ผู้เรียนรู้เป็นกลุ่ม

สรุปว่าบทบาทของผู้บริหารเป็นทั้งผู้ส่งเสริมด้านการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอน ให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน มีการกำหนดภาระหน้าที่ของแต่ละบุคคลไว้อย่างชัดเจน ส่งเสริมให้บุคลากรทุกคนได้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมทั้งการศึกษาต่อ และการพัฒนาบทบาทด้านการวางแผนจัดการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดทำสื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การเรียนรู้

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความต้องการพัฒนาตนเองของครูผู้สอน

วิเชียร ประทุมวัน (2554) ได้ทำการวิจัยเรื่องพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาของ โรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอบางมะฝ้า เขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 ผลการวิจัยพบว่าครู และบุคลากรทางการศึกษามีความต้องการให้จัดอบรมการใช้ภาษาและเทคโนโลยีการจัดทำหลักสูตร สถานศึกษา การประเมินการใช้หลักสูตร และการนำผลการประเมินไปปรับปรุงและพัฒนาให้ เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน จัดอบรมงานธุรการในชั้นเรียนและการทำวิจัยใน ชั้นเรียน

ณัฐกาน ธัญรุ่งเลิศ (2554) ได้ศึกษาเรื่องสภาพและปัญหาทางการพัฒนาตนเองของครู แกนนำโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน เขตการศึกษา 12 ผลการวิจัย พบว่า ครูแกนนำมีการพัฒนาตนเองอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านคุณสมบัติส่วนบุคคล กิจกรรมที่ทำมาก ได้แก่ การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้น และการปฏิบัติตามกฎของโรงเรียนและมีการปฏิบัติ เพื่อให้ได้รับการยอมรับจากชุมชนหรือองค์กรอื่น ๆ การใช้เวลาในการสอนซ่อมเสริม ด้านศักยภาพ ในการจัดการเรียนการสอน กิจกรรมที่ปฏิบัติมากคือการจัดทำแผนการสอนตามแนวทางที่โรงเรียน กำหนด การจัดกิจกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และสอดคล้องคุณธรรมระหว่างการจัดกิจกรรม ส่วนการจัดกิจกรรมที่นำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดกิจกรรมการสอน และการให้โอกาสผู้ปกครอง มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการสอนน้อยที่สุด ส่วนด้านการพัฒนาเพื่อนครู การเปิดโอกาสให้ครู เครือข่ายขอคำแนะนำหรือการให้กำลังใจแก่ครูเครือข่าย และมีการพัฒนาผลงานจนได้รับรางวัล จากองค์กรภายนอก และความพยายามในการสร้างครูเครือข่ายนอกโรงเรียนน้อยที่สุด

กะเนิงนิตย์ กองผาพา (2543) ศึกษากระบวนการพัฒนาบุคลากร ปัญหาความต้องการและ ข้อเสนอแนะในการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาเอกชน เขตเทศบาลเมือง จังหวัดขอนแก่น พบว่า กระบวนการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียน อาชีวศึกษาเอกชน โดยรวมมีการปฏิบัติในระดับปานกลาง เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยคือ การดำเนินการตามแผน การกำหนดความจำเป็น การวางแผน การติดตาม และการประเมินผล สำหรับปัญหาความต้องการในการพัฒนาบุคลากรอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย

คือ ขาดแคลนงบประมาณสนับสนุนให้บุคลากรเข้ารับการอบรมและการศึกษาต่อความไม่เสมอภาคในการคัดเลือกบุคลากรเข้ารับการอบรมหรือพัฒนาและบุคลากรขาดขวัญกำลังใจ

จิตร ราชบุตร (2543) ได้ศึกษาค้นคว้าระดับปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย ใน 8 ด้านคือ การปฐมนิเทศ การนิเทศภายใน การส่งบุคลากรไปศึกษาดูงาน การฝึกอบรมหรือการประชุมเชิงปฏิบัติการ การส่งบุคลากรไปศึกษาต่อ การหมุนเวียนตำแหน่ง การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม และการสัมมนาทางวิชาการ พบว่า ปัญหาการดำเนินการพัฒนาบุคลากรทั้ง 8 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ครู อาจารย์ ที่มีสถานภาพแตกต่างกันมีปัญหาการดำเนินงาน การพัฒนาบุคลากรโดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการดำเนินการพัฒนาบุคลากรที่สำคัญคือ การจัดหาที่พักและเงินอุดหนุนแก่ครูบรรจุใหม่ มีการวางแผนและสั่งการให้บุคลากรทำงาน จัดให้บุคลากรไปศึกษาดูงานที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน อย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง วางแผนและกำหนดเป็นโครงการสำหรับการอบรมหรือประชุมเชิงปฏิบัติการในแต่ละปี สนับสนุนให้บุคลากรศึกษาต่อ มีการสอนงานในหน้าที่ให้แต่ละฝ่ายเข้าใจร่วมกัน และทำการแทนได้ จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบ ความมีวินัย ความซื่อสัตย์แก่บุคลากร และควรส่งเสริมบุคลากรให้มีโอกาสได้เข้าร่วมสัมมนาทางวิชาการแล้วนำความรู้มาสรุปและเผยแพร่ในหน่วยงาน

นาริรัตน์ ตั้งสกุล (2524) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบความต้องการพัฒนาบุคลากร โดยกระบวนการบริหารตามทัศนะของผู้บริหารและครูผู้ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครพนม พบว่าผู้บริหารและครูผู้ปฏิบัติการสอน มีความต้องการในการพัฒนาบุคลากร โดยกระบวนการบริหาร โดยรวมและหลายด้านอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการจัดประชุมในโรงเรียน ด้านส่งบุคลากร ไปอบรมประชุมสัมมนา ด้านการจัดกิจกรรมการพัฒนาบุคลากรในลักษณะอื่น

นฤมล ปิ่นรอด (2542) ได้วิจัยเรื่องความต้องการและการตอบสนองความต้องการในการพัฒนาบุคลากรของโรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรมีความต้องการการพัฒนาบุคลากรด้านความรู้และทักษะต่าง ๆ ในการพัฒนาด้านการเรียนการสอนแบบบูรณาการ การประเมินผล การเรียนการสอนจากการอบรมการสัมมนาการประชุมเชิงปฏิบัติการ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ศึกษาดูงาน แต่ได้รับการตอบสนองอยู่ในระดับปานกลางและน้อย และมีความต้องการพัฒนาบุคลากรด้านจิตใจมากที่สุด

วินัย คอนโคตรจันทร์ (2542) ศึกษาเปรียบเทียบความต้องการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนปฏิรูปการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี พบว่า ครูในโรงเรียนปฏิรูปการศึกษามีความต้องการพัฒนาบุคลากรอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย

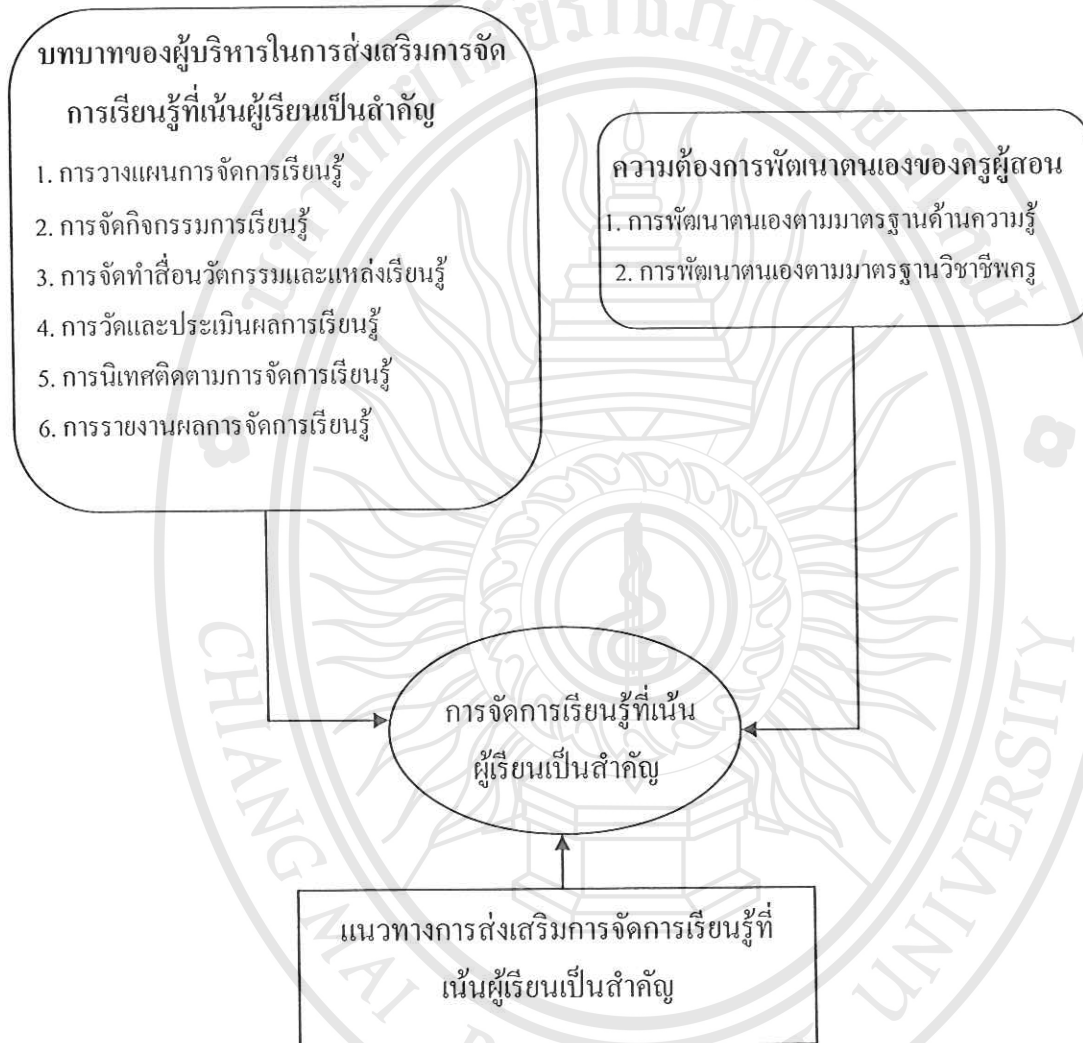
ดังนี้ ด้านการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ ด้านการบรรยายและสาธิต ด้านการปฐมนิเทศด้านการศึกษา ต่อด้านการสัมมนา ด้านการดูงานนอกสถานที่ ด้านการเข้ารับการฝึกอบรม และข้อที่มีความต้องการอยู่ในระดับมากเป็นอันดับ 1 คือ การส่งเสริมให้ครูเข้ารับการฝึกอบรมและวิธีสอนต่าง ๆ เพื่อให้มี ประสิทธิภาพและทักษะยิ่งขึ้น

อิฎฐารมย์ ประชุมวรรณ (2549) ศึกษาเรื่องความต้องการพัฒนาตนเองของบุคลากรตาม ทักษะของครู โรงเรียนประเภทศึกษาสงเคราะห์และศึกษาพิเศษ สังกัดกรมสามัญศึกษาภาคตะวันออก เฝิงเหนือ ผลการศึกษา พบว่า ครู โรงเรียนประเภทศึกษาสงเคราะห์ และศึกษาพิเศษต้องการพัฒนา ตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนเป็นลำดับแรก กิจกรรมที่ต้องการคือการจัดการเรียนการสอนที่ เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน และการใช้คอมพิวเตอร์พื้นฐาน ตามลำดับ เมื่อจำแนกตามประเภทโรงเรียนพบว่าครู โรงเรียนประเภทศึกษาสงเคราะห์ ต้องการพัฒนาตนเอง ด้านการวัดผลประเมินผล และงานทะเบียนนักเรียนเป็นลำดับแรก กิจกรรมที่ต้องการคือ หลักฐาน การประเมินผลการเรียนที่สถานศึกษาต้องจัดการสร้างข้อสอบแบบต่าง ๆ และการสร้างแบบทดสอบ เพื่อวัดผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้ ตามลำดับ ส่วนครู โรงเรียนศึกษาพิเศษต้องการพัฒนาตนเอง ด้านการจัดการเรียนการสอนเป็นลำดับแรก กิจกรรมที่ต้องการคือการจัดการ เรียนการสอนที่เน้น ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน การใช้คอมพิวเตอร์พื้นฐานตามลำดับ ผลการศึกษา เกี่ยวกับวิธีพัฒนาตนเองของครู โรงเรียนประเภทศึกษาสงเคราะห์ และศึกษาพิเศษ พบว่า ด้านการจัด การเรียนการสอน ต้องการพัฒนาโดยการฝึกอบรมก่อนการปฏิบัติ การประเมินผลการปฏิบัติงาน การบริหารงานโดยมีส่วนร่วม และการศึกษาต่อภายในประเทศภาคปกติส่วนด้านการพัฒนาและ ส่งเสริมทางด้านวิชาการ และด้านการวัดผลประเมินผลและงานทะเบียนนักเรียนต้องการพัฒนาโดย การฝึกอบรมก่อนปฏิบัติการ การแนะนำชี้แจงรายบุคคล การบริหารโดยมีส่วนร่วม และการศึกษา ต่อภายในประเทศภาคปกติตามลำดับ

สรุปว่าความต้องการพัฒนาตนเองของครูผู้สอนคือความต้องการให้มีการจัดอบรมเชิง ปฏิบัติการ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การศึกษาต่อภายในประเทศ และการศึกษาดูงาน เพื่อนำมา พัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการนำผลการปฏิบัติงานมาปรับปรุงและพัฒนาให้ สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงได้กำหนดกรอบความคิดในการวิจัยดังนี้

ภาพที่ 2.1 กรอบความคิดในการวิจัย